

ЛЕЗГИ

Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!

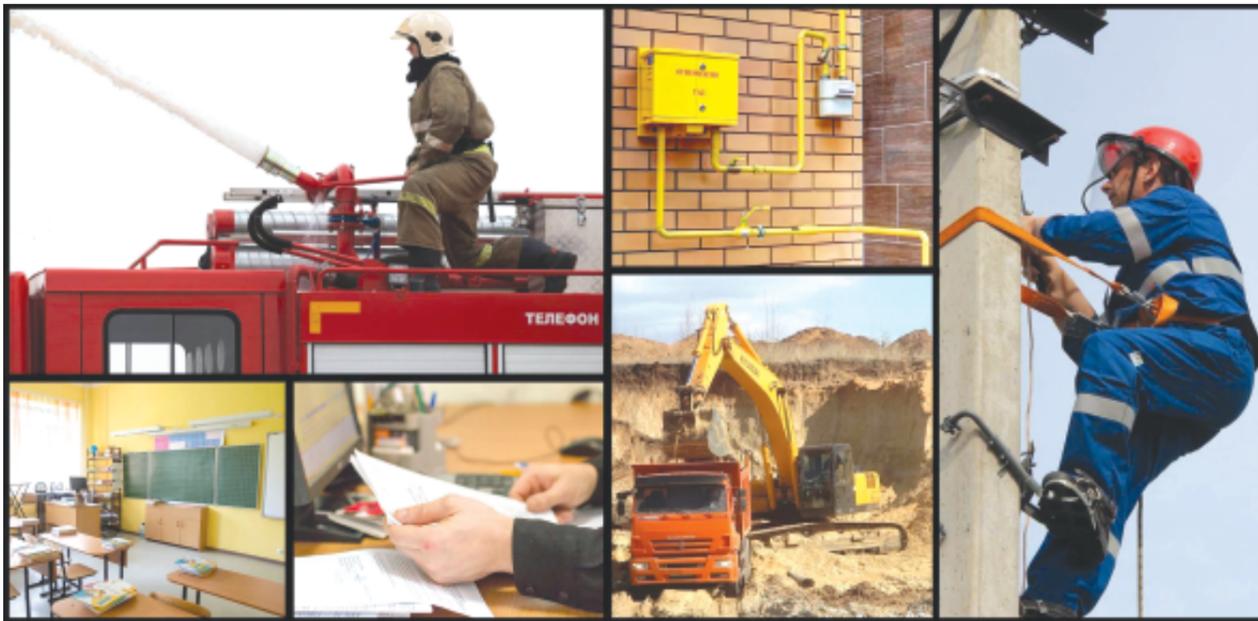
1920 – йисалай акъатзава

N 7 (11016) хемис 17 – февраль, 2022 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Дагъустанда 2023-йисалди спортдин къве объект эцигун патал 500 миллиондив агакна пулунин такъатар чара ийидайвал я. Эцигунрин къвалахар милли “Демография” проектдин куьмекдалди кыле тухуда. Идакай РД-дин физический культурадин ва спортдин министерстводин пресс-къллугъди хабар гузва.

Объектрикай сад - физкультурадинни сагъламвал мягъкемар хыйидай комплекс - Дербент шегъерда эцигъава. Ам алай йисуз ишлемишиз вахкудайвал я. И объект эцигун патал бюджетдай 199 миллион манат пул ахъайнава. Къвед лагъай объект - спортдин комплекс - Хасавюрт райондин Эндирей хуьре эцигъава. Ам 2023-йисуз ахъаюн фикирдиз къачуна. Гъа ч'алавди и объект эцигунин къвалахриз, санлай къачурла, саки 300 миллион манат пул чара ийида.

Гъар йикъан гуьзчивилик

И йикъара РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин руководитель Алексей Гъасанован регъбервилик кваз кыле фейи совещанидал регион идара ийидай Центрадиз алай йисан 20-январдилай 15-февралдалди атай арзаяр веревирдна ва абур гъялдай серенжемар къабулуниз талукъ ихтилатар авуна. Идан гъакъиндай “Лезги газетдиз” РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин пресс-къллугъди хабар гана.

Агъалийрин патай къевезвай хабарриз, арзайриз талукъ къарарар къабулун региондин исполнительный властдин кар алай месэляяр я, - къейдна Алексей Гъасанова. - Чи инсанрин т'алабунар, арзаяр килиг тавуна тадайвал авуна къандач.

“Чи саналди тир къвалах сифте нубатда агъалийрихъ галаз авай алакъяр мадни гегеншарун я. И карда социальный сетрикайни менфят къачун чарасуз я. Гъик лагъайт'а, дагъустанвийри социальный сетра сада-садаз чпин дердийрикай, къайгъуйрикай къызва. Малум тирвал, гзафнигзаф арзаяр ЖКХ-дин къурулуш авай гъалдиз талукъ бур я. Хуьт'уьн вахтунда къвалера бегъем чимивал тахъуни, ара-ара газ, электроэнергия хкудуни, яд тахъуни агъалийрик секинсувал кутазва. Аялар галай хизанриз гузвай пулариз, рекъер ремонт авуниз, куьнейра гзаф жезвай иеси авачир киц'ериз талукъ месэлярни къараргъарзава республикадин агъалийри”, - лагъана А.Гъасанова.

Коронавирусдин т'лугъвалдикай хуьн патал агъалияр вакцинация авуниз талукъ месэляни важиблу тирдакай лагъана. Агъалийри чпи чеб ва багърияр, патарив гъай инсанар хуьн патал талукъ органри ийизвай истемешунрал амал авун герек я. Вири и месэляяр исполнительный властдин органрин ва чкадин администрацийрин кыле авайбурун гъар йикъан гуьзчивилик хъана къанда.

“Инсанри чавай гъакъикъи крар истемешзава. И кар патални чи вилик агъалийрихъ галаз авай алакъяр менфятлугъ бур, метлеблугъ бур авуниз везифа акъваз-

нава. Къилиз акъуд тавунвай кар, фикир таганвай арза - им министерствойри, ведомствойри, муниципалитетри чпин хиве авай везифаяр къилиз акъуд тавун лагъай ч'ал я. Чна агъалийрин т'алабунар, арзайриз яргалди килиг тавунин, абур кваз такъунин месэладайни кыл акъудун лизим я. Идахъ галаз алакъалу яз, герек серенжемарни къабулна къанда”, - алава хъувуна А.Гъасанова.

Дагъустандин регион идара ийидай Центрадин руководитель Мегъамедсултан Абдуралимова малумаривал, талукъ тир вахтунда ЦУР-диз агъалийрилай 4 агъзурдалай гзаф арзаяр атана. Абурун ч'ехи пайни Махачкъаладай, Дербентдай, Каспийскдай ва Буйнаксдай атанва. Ч'ехи пай арзайрин кар алай темаяр яшайишдин къвалер электроэнергиядикай хкудуни, экологиядиз, образованидиз ва здравоохраненидиз талукъ бур я.

“Электроэнергиядалди таъминарун региондин лап важиблу месэладиз элкьенва. Ик'и, Леваша райондин агъалийри хуьрер, къвалер мукъвал-мукъвал электроэнергиядикай хкудзавайдакай къызва. И жуьредин арзаяр гъак' Гуниб, Цунти районрин, Махачкъала шегъердин агъалийрини ийизва”, - лагъана М.Абдуралимова.

Дербент райондин Белиж хуьруьн агъалийри жуьреба-жуьре инсанри гуьлуьн къерехдай къум тухузвайдакай лугъуза. Гъар юкъуз хуьряй гуьл галай патар вишералди пар ч'лугъвай машина физ-хкьезва. Агъалийри экологиядиз зиян гунилай наразивалзава.

Ахцегъ райондин агъалийри хуьрера ц'ай къунин вилик пад къадай вилер авачирдал (ихътин вир анжах Ахцегъа ава) фикир желбун т'алабзава. Хуьрера ц'ай къур дуьшуьшра пожарный автомашинар яд къачуз Ахцегъиз финиз мажбур жезва. Им рехъ гана къанзавай кар туш.

Региондин МЧС-дин кыл Нариман Къазимегъамедова баян гайивал, ц'аяр хкадардайбурун къвалах регъятардай яд авай вилер неинки са Ахцегъ райондин, гъак' маса районрин хуьрерани авач. Ада

лагъайвал, гъар сана вилер арадал гъун чкадин самоуправленидин органрин везифайрик акатзава.

Республикадин агъалийри коронавирусдиз талукъ яз ийизвай тестерин нетижаяр лап геж агакъарунилайни наразивалзава. Ик'и тирвилей начагъ хъанвайбурувай дарманар дуьзгъун жуьреда ишлемишиз жезвач.

ЦУР-диз къевезвай арзайра агъалийри саки вири шегъерра иеси авачир киц'ер гзаф жезвайдакай малумарзава. Са шумуд дуьшуьшда киц'ери инсанрал, иллаки школадиз физвай аялрал гъужумнава. Гъелбетда, идан вилик пад къуна къанда.

Бабаюрт райондин Хашта хуьруьн агъалийри школа ачухунин, Тлярата райондин Шедри хуьруьн агъалийри куьгъне школа ремонтунин месэляяр къараргъарзава.

Совещанидин сергъятра аваз исполнительный властдин ва чкадин самоуправленидин органрин къвалахда “Платформа обратной связи” программа тешкилун веревирдна. Госкъллугърин сад тир портал ишлемишуналди и платформа агъалийриз властдин вири дережайрин органриз чпин дердийрикай, къайгъуйрикай лугъудай, кхъидай мумкинвал гуда.

Виликдай Дагъустан Республикадин Къили исполнительный властдин ва гъак' чкадин самоуправленидин органар ва абуруз талукъ организацияр регистрация авуниз кар акъалт'арун тапшурмишнавайди тир. РД-дин рекъемрин рекъяй вилик финин министрдин везифаяр вахтуналди тамарзавай Тамерлан Буганова къейд авурвал, государстводин властдин органри, идарайри ва абуруз талукъ къурулушри, хейлин администрацийри и везифа къилиз акъуднава. Хуьрерин поселенияр, муниципалитетар, культурадин ва маса идараяр “Платформа обратной связи” программдик кутун патал анра интернетдин сеть аваз хъана къанда. 2021-йисуз Федеральный проектдин сергъятра аваз социальный 1,5 агъзур идара платформадик кутунва.

Нумрадай к'ела:

ЖЕМИЯТ

“Къайи дяведин” женгера

Советрин Союз ч'к'ана ва США-ди 10 йисалай гзаф девирда дуьньяда кылди-кылихъ агъавал авуна. Коммунистрин идеология авай Китайдикай, гъамиша Россиядин патай куьмек хъайи уьлкведикай, алай аямдин гужлу экономика авай па-чагълуьгъ жедалди. Лап к'еверра гъатай Россиядиз вич к'вачел ахкъалт'далди хейлин вахт герек атана.

► 3

ЮБИЛЕЙ

Илимдин сергъятар гегеншариз

Университетда зегъмет ч'лугъадай йисара профессор Мегъамедшафи Агъмедовичавай тарсар къачур гзаф гадайрини рушари чи хуьрерин, шегъерин школайра математикадин тарсар гузва, абур чпин къени, регъимлу, къанажагълу муаллим хушдиз рик'ел хкизва.

► 4

ЖЕМИЯТ

Ам дирибаш хва тир

Нияз Велиев Кабулда геджалди амуькнач. Бедендин сагъламвал са бубат хъсанвилехъ элкъвейла, ам Ташкентдиз хкана. Идалай гуьгъуьниз адаз Киевдин ва Россиядин маса шегъерин духтурри к'вачел акъалт хъийиз куьмекна. Ада вичихъ гелкъвей духтурар, медсестрар, санитарар хушвилелди рик'ел хкидай.

► 5

Ч'АЛ

Ч'ал амай къван

Гъайиф ч'лугъадай кар ам я хъи, чи газет к'елзавайбурун (печатдин вариант) къадар къвердавай т'лимил жезва. Иллаки чи шегъерра яшамеш жезвай хизанра хайи ч'алаз яб тагуни, газетни журнал к'ел тийиз, аялрихъ галаз къвале къванни хайи ч'алал рахун тавуна чак къалабулух кутазва. Зайиф жезва ч'ал, къвердавай т'лимил жезва адан терефдарар, хайи ч'алал кхъизвай жегъилар лап къит хъанва.

► 6

ИРС

Элдихъ галаз ихтилат

“Хъихъ галаз ихтилат” - Алирза Саудован за к'елай сад лагъай к'таб. Шаирдин эхиримжи к'таб. К'еллиз-к'еллиз, зи вилерикай аял ч'авар карагъава. Аял ч'авуз акур, жув гъейран авур лезги чилин шиклар ц'ийи кылелай вахкуза зав Алирзадин къудрат гъай к'елемди...

► 10

СПОРТ

Къуватлугъур хкъада

Ахцегъ райондин Гъуьгъевезрин хуьре алай йисан майдиз армрестлингдай Дагъустандин жегъилрин Кубок-2022 кыле фида. Гъуьгъевезрин юкван мектебдин директордин заместитель Исамедин Шагъэмурова чаз хабар гайивал, тешкилзавай акъажунриз ахцегъви Нариман Гъазалиева къаюмвал ийида.

► 15

Дагъустан Республикадин Къилин указар

Т.Ю.ЧИНЕННАЯДИН гъакъиндай

1. ЧИНЕННАЯ Тамара Юрьевна вичин хушуналди Дагъустан Республикадин Къилин ва Гъукматдин Администрациядин Руководителдин заместителдин къуллугъдикай азад ийин.
2. И Указ вичел къул чӀугур йикъалай къуватда гъатзава.

Дагъустандин Къил Сергей МЕЛИКОВ
Махачкъала шегъер, 2022-йисан 9-февраль, №11

Н.И.ГЪУЪСЕЙНОВАН гъакъиндай

1. ГЪУЪСЕЙНОВ Незир Исмаилович вичин хушуналди Дагъустан Республикадин архитектурадин ва градостроительстводин Комитетдин председателдин къуллугъдикай азад ийин.
2. И Указ вичел къул чӀугур йикъалай къуватда гъатзава.

Дагъустандин Къил Сергей МЕЛИКОВ
Махачкъала шегъер, 2022-йисан 14-февраль, №13

КъетӀен гуъзчивилик ква

15-февралдиз РФ-дин Гъукматдин Председателдин заместитель Александр Новака уьлкведа шегъерарни хуьрер тамамдиз газдалди таъминарунин месълайриз талуькъарнавай совещание киле тухвана. Интернетдин алакъадин куьмекдалди адан къвалахда РД-дин Гъукматдин Председателдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Абдулмуслим Абдулмуслимовани иштиракна.

Совещанидал "Сад тир Россия" партиядин генсоветдин секретарь Андрей Турчака рикел хайвал, газдин къилин турба агакънаватлани, гъеле чпин сергъатрив газдин турбаяр тухун тавунвай къвалер амай вири хуьрера и кар тамамдиз къилиз акъудун патал яшайишдин махсус программа кардик ква. РФ-дин Президентдин тапшуругъдал асаслу яз, алай йисан эхирдалди гъевес авай гъар садавай и программадик экечӀиз жеда. Адан куьмекдалди газ авачир къвалерин сагъибривай

газдин магистралдин турбадилай чпин къвалерин сергъатрив къван гъавая газдин турбаяр тухуз жеда. Амай къвалахар авун (ихтилат къвалин къенез къван газ тухуникай физва) программадик акатзава, абур къвалерин иеийри чпин такъатрихъ тамамарна кланзава.

Къейд ийин хьи, и программа къилиз акъудунал федеральный дережада аваз гуъзчивил тухуза. Гъавилляй уьлкведин гъар са регионда газдалди таъминарунин къвалахар идара ийизвай махсус штабар арадал гъанва. Дагъустанда и штабдиз республикадин Къил Сергей Меликова регъбервал гузва.

Къенин юкъуз уьлкведа санлай ихтилат физвай программа иштиракун патал 652 агъзур заявка агакънава. Алатай вацрав гекъайла, и рекем саки 100 агъзурдан хкаж хъанва. 225 агъзур заявкадин бинедаллаз икьрарар кутӀуннава ва 100 агъзур касдин къвалерин сергъатрив къван, программада къалурнавайвал, магистралдин турбадилай гъавая газдин турбаяр тухванва.

Дагъустандикай рахайтӀа, чи республикада заявкаяр газдин 39 къуллугъди, шегъерин, районин администрацияри, МФЦ-дин филиалри къабулзава. Алай вахтунда регионда программа иштиракун патал 1 агъзурни 500 заявка агакънава. Абурукай 313-дан бинедаллаз икьрарар кутӀуннава ва 94 къвалин сергъатрив къван газдин турбаяр тухванва. Къейд ийин хьи, и къвалах исъядани давам жезва.

Афгъанвийрин къайгъуда

Афгъанистандин дяведин иштиракчяр патал яшайишдин рекъай къулай шартӀар арадал гъуниз Дагъустанда къетӀен фикир гузва. Лагъана кланда, и месъла республикадин Къил Сергей Меликова вичин гуъзчивилик кутунва.

15-февралдиз Махачкъалада афгъанвийрихъ галаз киле фейи гуьрушдал мад сеферда и месълаяр веревирдна.

РД-дин Гъукматдин Председателдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Абдулмуслим Абдулмуслимова къейд авурвал, Афгъанистандин вакъийрин ветеранрин яшайишдин шартӀар хъсанарун патал алатай йисуз региондин Къилин тапшуругъдалди республикадин бюджетдай сифте яз алава 100 миллион манат пул чара авуна. Нетижда и макъсадриз ахъайнавай пулуни кьадарди 223,2 миллион манат тешкилна.

А. Абдулмуслимован гафаралди, эгер вилик йисара яшайишдин шартӀар хъсанарун патал ветеранрин 60-70 сертификат вахузвайтӀа, алатай йисуз абурун кьадар 194-дав агакъариз алакьна.

Алай йисуз и макъсадриз чара авун патал республикадин бюджетдик 420 миллион манат

кутунва. Абурукай 154,9 миллион манат федеральный бюджетдай ахъайзавай такъатар я.

"И карди чаз Афгъанистандин вакъийрин 249 иштиракчидин яшайишдин шартӀар хъсанардай мумкинвал гуда. Идалайни гъейри, женгерин вахтунда Афгъанистандин мулккарал телеф хъайибурун, дяведин гьерекарин ветеранрин хизанриз уьмуьрлук гъар вацра гузвай такъатрин кьадар 2000-далай 10000 манатдал къван хкажнава", - лагъана А. Абдулмуслимова.

"Российский Союз ветеранов Афганистана" ОО-дин Дагъустанда авай тешкилатдин къил Мегъамед Хадулаева афгъанвийрин къайгъуда хъунай республикадин руководстводиз сагърай лагъана. Ада гъакни къейд авурвал, ветеранрин яшайишдин шартӀар хъсанаруниз эхиримжи йисара чара ийизвай къван такъатар виликдай ахъайзавачир. Вичин рахунра ада гъакни яшайишдин шартӀар хъсанарун патал гъазурнавай афгъанвийрин сиягъдик дегишвилер кухтун герек тирди къейдна. М. Хадулаеван гафаралди, къенин юкъуз ахътин ветеранрин кьадар 450-дав агакъзава. Абур вири гъеле 2005-йисан 1-январдалди учетда акъвазнавай бур я.

Хайи югъ мубаракна

15-февралдиз чи машгъур ватангъли, Урусатдин ва Дагъустандин халкъдин художник, сейли скульптор Гъейбат Нурагъмедович ГЪЕЙБАТОВАН 90 йис тамам хъана. Адаз и вакъиа РД-дин культураддин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Зарема Бутаевади, РФ-дин лайихлу художник, РД-дин художникрин Союздин председател Къурбанали Мегъамедова, РФ-дин лайихлу художник, профессор Абдулзагъир Мусаева, РФ-дин лайихлу артист Хайрулла Къурбанова ва РД-дин культураддин министрдин заместитель Мурад Гъажиева мубаракна.

З. Бутаевади къейд авурвал, Гъ. Гъейбатован яратмишунри Дагъларин уьлкведин медениятдин алемда лайихлу чка къунва ва абурал идалай къулухъни республикадин вири миллетри дамахада.

Къейд ийин хьи, Гъ. Гъейбатован арадал гъанвай монументрин арада, къвалахдин везифаяр къилиз акъуддайла, телеф хъайи МВД-дин къуллугъчийриз,

хирургар тир Н.И.Пироговазани А.В. Вишневикийдиз, къве сеферда СССР-дин Игит Амет-Хан Султаназ эцигнавай ва маса гъумбетар ава.

Гъейбат Гъейбатов вири уьлкведа машгъур хъанвай скульпторрикай сад я. Ада неинки са республикада, Урусатда, гъакни къецепатан хейлин уьлквейра киле фейи выставкайра иштиракна. Искусствойрин институтдин кафедрадин профессор яз, ада изобразительный искусстводин хиле къвалахдай пешекарар гъазуруник къетӀен пай кутунва.

Магъир устадди хейлин йисара медениятдин хиле чӀугунвай зегъмет республикадин Гъ. ЦӀадасадин тварунихъ галай, РД-дин Государстводин премияралди, "ДАССР-дин халкъдин художник", "РФ-дин халкъдин художник" тварар гуналди къейднава.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективдин Гъейбат Нурагъмедовичаз юбилей мубаракзава ва адахъ чандин сагъвални яргъи уьмуьр хъана кланзава.

Хъсан патахъ дегиш жезва

Дагъустанда коронавирсудихъ галаз алакьалу гъалар хъсан патахъ дегиш жез гатӀуннава: азарханайрив агакъарзавайбурун кьадар къвердавай тӀимил жезва. Идакай РД-дин здравоохраненидин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Татьяна Беляевади хабар гана.

Адан гафарай малум хъайивал, эхиримжи гъафтеда регионда азарханайрив агакъарзавайбурун кьадардилай анрай, сагъ хъхъана, ахъайзава бур гъаф хъан

ва. И делилди гъалар хъсан патахъ дегиш жезвайдан гъакъиндай шагъидвалзава. Т. Беляевадин фикирдалди, "омикронди" республикадай "дельта-штамм" акъудиз куьмек ганва". Алай вахтунда Дагъустанда коронавирсудик начагъ хъанвайбурун чӀехи паюник акатнавайди "омикрон" я. Виликан штаммрилай тафаватлу яз, "омикрон" къезил къайдада алатава. Гъа са вахтунда Т. Беляевади къейд авурвал, региондин азарханайрин реанимациядин отделенирия пис гъалда авай азарлурни ава.

Коронавирсудик акатзавайбурун кьадар тӀимил хъунихъ галаз алакьалу яз, виликдай азар квайбур къабулай медицинадин са жерге идараяр адетдин къайдадин къвалахдив эгечӀ хъийизва.

Алай вахтунда Дагъустанда 1,12 миллион касди коронавирсудиз акси рапар янава. Абурун арада мектебра клелзавай аяларни ава (чпин яшар 12 йисалай виниз тир).

Муькъвер туькӀуьр хъийида

2022-йисалай Дагъустанда "Мосты и путепроводы" программа къилиз акъудиз эгечӀзава. РД-дин Гъукматдин Председателдин заместителдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Батыр Эмееван гафаралди, программадин сергъятра аваз республикада 16 муьгъ цийикла туькӀуьр хъуьуниз саки 480 миллион манат пул ахъайда.

Къейд ийин хьи, такъатар федеральный бюджетдай чара авунвай. Къведай йисуз и макъсадриз ахъайдай такъатрин кьадар 1,5 миллиарддив агакъдайвал я.

Б. Эмееван фикирдалди, Дагъустан патал и программидихъ еке метлеб ава. Санлай къачурла, республикада тахминан 1 агъзурни 500 муьгъ ава.

Рикел хкин, алатай йисуз "Лезги газетдин" Telegram-каналдиз Махачкъалада яшамш жезвай Къурагъ райондин Ахнигрин хуьруьн агъалийрилай чар

атана. Абуру Ахнигрин, Бахцугърин хуьрериз хъфин патал Къурагъ вацӀал эцигнавай муьгъ чкӀана гъаф вахт тирдакай ва и хуьрерин агъалийрал бубайрин ватандиз хъфидай реке, вацӀалай элячӀдайла, четинвилер ацалтзавайдакай (иллаки хъуьтуьз ва гатфариз вацӀуз сел атайла) хъенвай.

И месъладин патахъай чна Къурагъ райондин администрациядиз махсус чар реке тунай. Анай хтай жавабдай якъин хъайивал, ихтилат физвай муьгъ 2020-йисуз эцигна акъалтарун фикирдиз къачунвай, амма пулуни такъатар авачирвилляй эцигунрин къвалахар вахтуналди акъвазаруниз мажбур хъана. "Ахнигрин, Бахцугърин, Цилингрин хуьрериз хъфизвай реке вацӀал муьгъ эцигна куьтягун патал такъатар 2022-йисан бюджетдик кутадайвал я", - хъенвай администрациядай газетдин редакциядив агакъай чарче.

Коронавирус: эхиримжи рекъемар

РД-дин Роспотребнадзордин делилралди, 16-февралдиз Дагъустанда коронавирсудик акатзавайбурун кьадар 83 668-дав агакънавай. Эхиримжи юкъуз коронавирсудик акатай 638 кас дуьзддал акъудна.

Гъа са вахтунда духтуррилай начагъ хъайи 71 427 кас (эхиримжи юкъуз - 502) сагъар хъийиз алакьнава. Санлай къачурла, республикада 4 292 963 кас ахтармишнава. 1575 кас, амайбурукай чара авуна (изоляция), къвалера ава. Дагъустанда коронавирсудик 3415 (эхиримжи юкъуз - 7) кас къена.

Абдулафис ИСМАИЛОВ

Эвелни-эвел а кар рикел гыз кланзава хьи, татаринни-монголрин викиникай хкечай девирдилай алай девирдал кведалди туртфенг гваз кыле фейи вири дявейра Россия неинки гялиб, ам мадни чехи ва кудратлу хьана. Ватандин Чехи дяведилай гуьгьунин девирда Советрин Союз (Россия) дуньяда виридалайни чехи ва гужлу квед лагьай державадиз элкьвенай. Ам дуньяда куватрин барабарвал, ислягвал, международный крара гьахлувал хуьнин, США-дин чапунчи сиясатдин хура акъвазнавай кылиин куват тир. Гила, гьайиф хьи, а государство - Советрин Союз амач.

Им гьик хьайи кар я? Чехи барбатвилерал, инсаниятдин кыилел, вири планетадал мусибатар гьидай яракьар акъудиз, яргал йисаралди сад-садах галаз бягьсина хьайи кве государстводик сад, цай, барбатвилер галай, инсанар телеф жедай кьати дяведа ва, вич вичелай чкуналди, маглуб хьана?

Ва-аь, ам вич вичелай чкуналди туш. Кудратлу государство, вилиз таквадай, вич алаатай девиррани аваз хьайи, амма цийикла туклуьр хьувунвай яракь душмандин цийи тактика фендигарвилелди ишлемишуналди чукурна.

А яракьдихь, чаз виридаз чизвайвал, радиациядин, рак азардин хьтин куват ава: вичикай геж, кар кардай фейила, хабар гуда. Адаз информациядин яракь лугьзува. Чи государстводихь дуньяда виридалайни гужлу, гьамиша гялибвилер кьазанмишиз хьайи кувунар, бес кьадар танкарни самолетар авай. И сеферда хатасузвал таъминарун па-

кьати дяве. Гьакьикьатдани, Россиядин руьгдиз мягкем, гялибвилерин ирсдар яракьлу куватар алай вахтунда виридалайни гужлу-бурун жергеда ава. Абур садазни маглуб жедач. И кар виридаз чизва. Муькуь патахьай, советрин граждана, аскерар, офицерар яз хьайи украинвиарни кичлебуру туш. Абур (украинвиар) чпиз кламай кван яракьралди кьечепатай таъминардайди НАТО-дин улквейрин политикри хиве кьазва.

Инал гьахлу суалар арадал кьезва: куншияр тир кве улкведин, стхяр тир кве халкьдин арада гзаф телефвилерал гьидай дяве хьуникай (Аллагьди Вичи хуьрай) низ хийир ава? Гьич садазни. Дуньядин атла пата авай США-дилай гьейри, мад гьич садазни. Украинадик футфа кутазвайдини гьа Америка я. Лугьзува хьи, Урусатди кунши улкведдал гужумун патал адан сергьятрив 100 агьзурдав агакьна кувунар кватнава. Чи кувунар чи сергьятрив гватлани, абур алай мулкарни чибур я эхир. Жуван мулкарни ихтиярар чаз жуваз авачни? Хабар кьаз кланзава: "Гьей, бес, ви, дуньядин атла пата авай ви кувунарин вуч мерг-азар ава Европадани Азияда, элкьуьрна куд патахьай атана, чи сергьятрив агатиз кланз???"

Россиядин Украиндин алакьаяр кризисдал атуни карда США-дин политика чапунчивилинди, Россиядиз гьамиша акси тирди мад сеферда аквазва.

Алатай асирдин 80-йисарин эхирра СССР-да экономикадин реформаяр тухун чарасуз хьанвай. Амма Михаил Горбачеван реформайри чуру нетижаяр гана. Рикел хкин: ичкибаз-вилехь галаз женг чулун, уьзуьмлухар терг авун, карханайрин ихтиярар гегьеншарун ва

“Кьайи дяведин” женгера

тал абур герек атанач. Гьахь лагьайтла, танкар гуьгьунлай, гьар гьик ятлани, герек атанай. Ельциназ аксивалзавай парламент адан буйругьдалди танкарал алай тупарай янай. И карни хейлин йисара ишлемишзаваз хьайи информациядин яракьдин таъсирдик кваз хьайиди я. Адалай кьулухь улкве чукуринин гьере-катар деринра гьатна.

За, советрин тербия кьачунвай, социалиствилни фикиррал алай ватанперес-журналистди, накь хьиз, кьени лугьзува, пакани тикрарда: Россия чукуринин кьизгин гьере-катрин вилик пад кьун - им РФ-дин Президент Владимир Путинан тарихдин метлеб авай лайихлувал я. Гьахьлувал, табни керчек чир хьун герек я. Путинан лайихлувал гьа девирда дуньяда арадал атай гьалари, Россия гьихьтин чкадал атанвайтла, кризисдай гьикл экьечнатла, гьада мадни чехи ийизва.

Информациядин, “кьайи дяведин” гужумдин яракь фендигарвиллин такьат я. Адалай нагьакьан кар гьахьлувал хьиз кьалуриз алакьда. Кланзавайди инсандин вил квел алатла, адан психика чир хьун ва пропагандадин “устадал” я. Килиг садра, гьикл жезватла. Виш йисаралди сад тир Ватанда, са улкведа яшамис хьайи стхяр тир кве халкь - урусарни украинвиар, гила кылдин улквейриз чара хьайила, Россиядиз акси куватрилай абурун арада душманвиллин чуьрук тваз алакьна. Аламат жедай кар яни? Фагьум-фикирна, веревирд авуртла, аламат жедай кар туш.

Гьар юкьуз пакамалай няналди, йифизни акъваз тавуна, телевизорди яб тухузва: “Россиядинни Украинадин арада дяве жедани-жедани?” “Украинвиар миллетчир я, ихьтинбуру я, ахьтинбуру я”. “Чаз ихьтин ракетаяр ава, ахьтин - самолетар”. “Дяве хьайитла, Россияди Украина кве сятда кукварда. Адакай гьич кьежей чкани амукьдач”. “Чи танкар кве сятдилай Киевда жеда”. “Чна ик ийида, чна акл ийида”.

Я стхяр, нин танкар я Киев “кьазвайбуру”, Украина “кукварзавайбуру”, икни акл ийиз гьазур хьанвайбуру? Гьар юкьуз федеральный телеканалрин студийриз кьезвай лагьлагьчийрин танкар яни абур?

Гьа са вахтунда чаз чидай вири тарихда чи улкведиз - Россиядиз акси сиясат тухузвай англасаксри чи кунши улкве Украина, Урусатдин гужумдикай хуьзвайди я лугьуз, са кьатда яракьралди ацурзава. Абуру украинвиар стха халкьдихь галаз кьати, амма гьалибвал тежедай дяве тухуниз гьазурзава. Эхь,

икл мад. Гьа ик экономикадин рекьай квердавай зайиф, агьалийрин наразивилер артух жезвай чехи улкведин кьенепатан политикада агалкьунар тахьай Горбачеваз кьечепатан “дюзгьун” политика тухуналди, гьам жуван халкьдин арада вичиз гьурмет хкиз, гьамни вири дуньяда гьамишалуьг ислягвал таъминардай зурба политик, реформатор яз машгьур жез клан хьана. “Демократия”, “гласность”, “свобода слова” ва маса гафар тикрариз, ада малумарна хьи, “кьайи дяве” кутьгь хьанва. Гила Советрин Союзни Америка дустар я”.

Амма а девирда “кьайи дяве” ерли кутьгь хьанвачир. А йикьара Америка кыле авай Рагьаклидай патан политикри “кьайи дяведа” сифте яз чпихь хьанвай чехи гьалибвиллин сувар кьейдзавай. “Огонек” журналди, “Московские новости”, “АиФ” газетри, гьатта “Известия” газетдини, государстводин телевидениди социализмдин, Россиядин дувлуриз гьикьван дериндиз якв язаватла, гьадаз килигзавай. Америкадин режиссерри дуньядин сегьнеда эцигнавай трагедия жанрдин тамшадиз гурлу капар язавай.

Советрин Союз чклана ва США-ди 10 йисалай гзаф девирда дуньяда кылди-кылихь агьавал авуна. Коммунистрин идеология авай Китайдикай, гьамиша Россиядин патай куьмек хьайи улкведикай, алай аямдин гужлу экономика авай пачагьлуьг жедалди. Лап кьевра гьатай Россиядиз вич кьвачел акьалтдалди хейлин вахт герек атана. Гила чи улкведини океанрилай а пата авай “партнердиз” лугьзува хьи, “вун ви чкадал ацукь”.

Вири дуньяда икьван йисара кылди-кылихь иесивал ийиз вердиш хьайи Америкадиз и кар - вичелай аслу тушир, вичихь галаз бягьсиниз экьечлиз жедай куват арадал хтун таклан хьанва. Дуньяда секинвал, ислягвал гьа девирдани мягкемди хьайиди туш. Амма, гила, США-ди гьич са чьавузни акъвазар тавур “кьайи дяве” - информациядин дяве, мадни кьизмишарнавайла, Европада ислягвал кьурхулувилик акатзава. Алай вахтунда Украинадикай ада “кьайи дяведин” кылин майдан авунва. Амма “дяведин” кьукьрумрин ванер, абурун чуру нетижаяр Россиядин вири пипериз чклизва.

Гьайиф хьи, чакь, гьа виликдай хьиз, “кьайи дяведин” информациядин женгера тарифдин агалкьунар жезвач. И кардин себеп вуч ятла, чна “Лезги газетдин” гуьгьунин са нумрада веревирдда.

Кьвалах дуьз тешкилайла...

Рамзес МУРАДАЛИЕВ, Мегьарамдхуьруьн райондин “Самурдин сес” газетдин кылиин редактордин заместитель

2021-йис коронавирдусдин тлугьвалди чаз гьикьван четинарнатлани, чакай гьар садан кьвалахриз манивал гуз алахьнатлани, ам чна агалкьунар аваз акьалтларна лагьайтла жеда. Мегьарамдхуьруьн райондин администрациядин гьакьиндайни гьакл лугьуз жеда. Муниципалитетда кылин фикир экономика вилик финин еришар явашар тавуниз, райондин бюджет дурумлувилелди ацлурун патал карчивилин ва инвестициядин активвал хжажуниз, яшайишдин хиле гьалар хьсанаруниз, райондин агьалийрин яшайиш санлай кьулайди авуниз гана. Чкадин самоуправленидин органрин вири кьвалахар Дагьустан Республикадин Кьил Сергей Меликова республика санлай вилик финин карда тайинарнавай эвелимжи проектрихь галаз кьадайвал тешкилна.

Кунвай гьисабунри кьалурзавайвал, алатай йисуз райондин экономикадин вири хилер бегьерлубур хьана. Чалай тайинарлай планар асул гьисабдай кылииз акъудиз алакьна. Районда промышленный производводин чехи пай гьеччи карчивилин субьектрал ачалтзава. Промышленный политикадин гележегдин кылин тереф районда инвестициядин проектар уьмуьрдиз кечирмишун яз тайинарнава.

Чакь карчивал, гьеччи бизнес вилик тухудай мумкинвилер ава. Чун абурукай тамамвилелди менфят кьачуз ча-

лишмиш жезва. Районда юкьван ва гьеччи карчивал вилик тухудай центр кардик ква. Гьеччи бизнесдал машгул жезвайбуруз райондин ва республикадин бюджетрай хьуси кар кьвачел акьалдарун патал куьмекар гузва. Гьеччи карханайрин ва карчийрин кьадар квердавай артух жезва. Гьеччи бизнесди кьвалахрин цийи чкаяр яратмишун, бейкар-

вилин дережа агьуз вегьин, социальный атлугьайвални агьузарун хьтин важиблу месэляяр гьализ куьмек гузва.

Муьштерийрин базар вири жемятдин яшайиш таъминарзавай хилерикай сад я. Ам шейэр кура-кура маса гудай туьквенрин, общественный тлунрин ва яшайишдиз кьуллуьг ийидай идарайрин сетдикай ибарат хьанва. Ина кылин чка алишвериди кьазва.

Районда агьалийриз кьуллуьгьдай кьвалерни дараматар эцигунни йигин еришралди вилик фин давам жезва. Ик1, алатай йисуз районда компьютерный томографиядин цийи кабинет кардик кутунва, райцентрада аялрин цийи бахча ачухна, са шумуд хуьре аялриз ял ядай ва кьугьунардай майданар-парк ачухна ва ик1 мад.

Образованидин кьурулушдани гьалар квердавай хьсан жезва. Педколлективри, школайра клелзавай аялри районда кыле физвай жуьреба-жуьре мярекатра, республикадин олимпиадайра иштиракзава ва дамахиз жедай не-тижарни кьазанмишзава.

Райондин экономикада хуьруьн майишатди кылин чка кьазва. Виликан йисарилай тафаватлу яз, ам кьазанжияр гьидай хилез элкьуьн хьувунва. Адан дибда багьманчивал, уьзуьмчивал, майвачивал, малдарвал ава.

Ик1, 2021- йисуз Мегьарамдхуьруьн районда 44 500 тонндив агакьна емишар, 15 119 тонн ципицар, 84 511 тонн майваяр, 870 тонн бахчадин майваяр, 1720 тонн техил, 2170 тонн клерецарни шуьмягьар, 3012 тонн хурмаяр ва маса майварни емишар гьасилна кват1 хьувуна. Делилрай акъвазайвал, бегьердин кьадар, ери йисалай-суз артух жезва.

Алатай йисуз районда са шумуд проект уьмуьрдиз кечирмишуниз кьетлен фикир гана. Ихьтин инвестициядин проектар туклуьрунив чкадин кьетленвал фикирда кьуна эгечна. Чакь хуьруьн майишатда уьзуьмчивал, малдарвал, теплицайрин майишат, интенсивный жуьредин багьманчивал хьтин хилер вилик тухун патал хьсан шартлар ава. Абурукай менфят кьачуз чун чалишмиш жезва, багьларин, уьзуьмлухрин майданар мадни гегьеншардай серенжемарни кьабулзава.

Мегьарамдхуьруьн райондихь гьеле кардик акат тавунвай мумкинвилер пара ава. Абуруз датлаа фикир гузва, халкьдиз кьуллуьгьдай ва район эконо-

микадинни яшайишдин рекьай вилик финик гьерекач кутадай рекьерихь кьекьезва.

“Са кьенин йикьакай фикир авун т1мил я, - лугьзува Мегьарамдхуьруьн райондин кьил Фарид Загьидинович Агьмедова, - чна кьедамаз пакадин йикьакани фикир авун герек я. Ак1 тахьайтла, чи са карни виликди фидач”.

Чи алимар

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Юкван буйдин, лацу якарин, кылин чларариз михъиз лаз янавай, риклиз хуш акунрин, нур чкнанвай чинай, акул ргзавай ва шаддиз царцар гузвай ригай вилерай къенивал, регимлувал, лезгидиз хас милвал, агъайнавал аквадай, бедендал гъамиша кутугай партал алай итим. Ам меркезда тешкилзавай лезги концертрани, Стал Сулейманан тварунихъ галай Лезги госмуздрамтеатрдин тамашайрани, чи писателрин юбилейрани, шаиррин цийи ктабрихъ галаз танишарзавай мярекатрани, лезги халкъдихъ галаз алакьалу месэляяр гъялзавай собранийрани (гзаф вахтара вичин умуьрдин юлдашни галаз) аваз аквада.

Белки, бязибуру фикрда жеде, ам культурадихъ, эдебиятдихъ галаз алакьа авай кас я. Ам математик, академик я лагъайтла, мумкин я агъунни тавун. Амма гъакьикъатдихъ галаз садалайни гъужетиз алакьадач. Чна инал вичикай ихтилатзавай кас - кьурагъви Агъмедан (вичин девирда къени краралди ам райондилай къецени машгур итим тир) гъевчи хва **НАЗРАЛИЕВ Мегъамедшафи**, Дагъустандин госуниверситетдин профессор, саки 30 йисуз прикладной математикадин кафедрадиз регъбервал гайи физикадинни математикадин илимрин доктор, Россиядин тлебии илимрин академиядин

ди кьетивилелди малумарна: "Цийиварз хътин студентка, отличница, общественница чна санизни ахъайдач. Келна кутьягърай, ахпа кезе кланвал ая".

Ахъайни авунач. Мегъамедшафи кылди хъфена ва вири фикир кьвалахдиз, илимдин сирерай кыл акъудуниз гана. Новосибирскда ада гуьгъунлай хейлин йисара СССРдин Илимрин Академиядин президент хъайи Гулий Марчукан регъбервилек кваз зегъмет

Махачкъаладай инсанар атанай. Абуру вад лагъай классдилай зи кьиметар авай журналар, 8-10-классра за экзаменар вахкай чарар ахтармишна. И вахтунда за университетда клелзавай, сад лагъай сессияни вири экзаменрай вадар къачуна акьалтларнавай. И кардикай хабар авай стхади комиссиядин членриз лагъанай: "Мегъамедшафидин кьизилдин медаль гъакьикъиди, лайихлуди яни, тушни чир хъана кланзаватла, ада университетда сад лагъай сессия гъикл вахканатла килиг".

Эхъ, гъа вахтунда чаз, гила лугъудайвал, комплекснидаказ ва рикливай чирвилер гузвай. Къе завай жува лекцияр клелзавай студентрикай математикадин сирерай кыл акъудиз алакьзавай, клелунал рикл алай садкъеведан тварар къаз жеде. Им лап гъайиф къеведай кар я. Университетда хъсандиз клелун патал тешкилнавай шартларикай рахайтла, абур лап вини дережадинбур, кутугайбур я. Къулай дараматар, общежитияр, компьютерный классар, лабораторияр, вычислительный центр, илимдал машгул жедай мумкинвилер, улкъевдин Президентдин, республикадин Кылин грантар... Амма, математикадин факультетдиз гъахъзавайбурун къада йисалай-суз тлимил жезва.

Чна къенин студентриз математикадин теориядай, информатикадай, программированай, системный моделированай чирвилер, вердишвилер гузва, - лугъузва Мегъа-

- Таб авуникай хийир авач, эхъ, авай кар я. Жегилар чирвилер къачунив, савадлу хъунив рикл гвачиз эгечлунихъ са шумуд себев ава.

Сад лагъайди, - обществода арадал гъанвай члуру гьалар. Чешнелудаказ клелзавайдаз, кьвалахзавайдаз, халкъ, улкъеве патал алахъзавайдаз, акьалтзавай несилдиз тербия гузвайдаз, агъалирин сагъламвал хуьзвайдаз - ваъ, масадбуруз гъуьрметар ийидайла, инсанрин, иллаки жегилрин къана жагъдани дегешвилер кьиле физва. Гъукуматди улкъевдин хатасузвал, къайдаяр хуьнин, суд-дуван авуни крарал машгулбуруз алаз хъиз галайвилер ийизва. Гьелбетда, чун идан гъавурда акъазва, абур госуларстводин итижар хуьзвайбур я. Амма улкъевдин гележегдин бине кутазвайбур, жаванриз чирвилер, тербия гузвайбур, абурукай халисан ватанпересар гъазурзавайбур, агъалирин сагъламвилер къаравулда акъвазнавайбур агъа кланин мажибрал тун руьгъдивай къабулиз тежедай гъакьикъат я. Новосибирскдин университетда кьвалахдайла, заз ихътин ихтилат ван хъанай. Къуллугъчийрин мажибар тайинардайла, Сталинавай хабар къуналда.

■ Профессордин мажиб гъи къадарда аваз тайинарда?

- Гъа заз къванди, ваъ, зи мажибдилай са тлимил гзафни. Вучиз лагъайтла, алимри улъ-

Илимдин сергъятар гегъеншариз

(РАЕН), Международный информатизациядин академиядин академик, Россиядин Федерациядин кьилин образованидин Гъуьрметлу работник, Дагъустан Республикадин илимрин лайихлу деятель я.

Къурагъви музикадал, искусстводал рикл алай ксар яз чида. Гъабуркай яз, - Мегъамедшафи муаллими. Маса академикар, алимар, депутат, члехи къуллугъчийр чаз винидихъ тварар кьур хътин мярекатрай текбир акван, я такван. Мегъамедшафи Агъмедович ахътинбурун жергедик акатзавач. Ам умуьрдин гъар са тереф тамамди, метлеблуди, руьгъ тухардайди хъун патал алахъзава, яшамаш жезва.

Чилелай вичи сад лагъай кам къачур члав Мегъамедшафи Агъмедовичан риклел аламач, амма сифтени-сифте Къурагъ вацла эхъвей, Яран сувариз барбияр ахъай, гилера чумахъ, дергес, куьтен, букварь кьур, школадиз кам къачур, межлисда сифте кьул авур макъамар бейнидай акъатзавач. Дяведин лап къызгъин, четин йисуз (1942-й.) дуньядал атай эркекдиз хайи дидедин тавазивилерни акунач, ам 1943-йисуз рагъметдиз фенай. Таза бицек члехи стхайри, вахари, иллаки Али стхадин хизанди, хвена ва, чибур лугъудайвал, къумбурдал акъудна.

1960-йисуз Къурагърин юкван школа кьизилдин медалдалди кутьягъай Мегъамедшафи Дагъустандин госуниверситетдин математикадин факультетдик экечна. Инай ам Новосибирскдин госуниверситетдин механикадинни математикадин факультетдиз клелиз фена. Зигъинлу, бажарагълу жегил дагъви алай чка СССР-дин Илимрин Академиядин Новосибирскдин илимдин центрадин члехибурзуни акуна. Лап хъсандиз университет акьалтларай Назаралиевач вычислительный центрада кьвалах теклифна. Ина ада стажервилелай башламышай кар лабораториядин заведующийдин къуллугъдал фидалди кутьягъна.

И шад хабар гъаз ам Къурагъиз хтана. Гьелбетда, Назаралиеврин тухумди кьвале гурлу межлис кьурмишна. Жегилдиз агалкъун риклин сидкъидай тебрикна. Гъа инал члехи миресри мехъерин месэлаи кудна. Мегъамедшафи умуьрдин важиблу и жуьредин камни къачуниз гъазур хъанвай. Адаз хуш хъанвай хуьруьнви руш Цийивацра Дагъустандин мединститутдин 4-курсуна клелзавай. Яргъал вегъенач, жегилар эвленимишна. Новосибирскдиз хъфидай вахтни хъана. Амма сусаз клелун патал маса чкадиз перевод вахчунихъ галаз алакьалу месэлади жегилар клеве туна. Институтдин ректор-

члугуна. Гъа са вахтунда ада Новосибирскдин госуниверситетда доцентвилин, 1987-йисалай вычислительный математикадин кафедрдин профессорвилин везифаярни тамамарна. Илимрин докторвилин рекъай диссертация хвена.

Советрин Союздин лап машгур алимри - физики, математикри - кьвалахзавай Новосибирскдин илимдин центрада Назаралиева гъевсидивди илимдин сирерай кыл акъудиз чалишмишвална, адалай гзаф крар алакьни авуна. Адан илимдин кьвалахрикай къецепатан улкъевирин илимрин хабар хъана. 1989-йисуз ам, теклиф авуналди, Дагъустандин госуниверситетдиз хтана. Са йисалай ам прикладной математикадин кафедрдин заведующийвиле, 1999-йисуз математикадин факультетдин деканвиле хъана.

Малум кар я, вишералди жегилри клелзавай (гъар садах вичин кьилихар, хесетар, хъсан ва я пис вердишвилер, синихар, надинжилер...) чкада деканатдиз, кафедрадиз регъбервал гун регъят кар туш. Идан гъакъиндай чи арада ихтилатни фена. Сифте нубатда за муаллимдивай 1990-2000-йисара ва гила кьвалахдиз талукъ кьетивилерикай, дегешвилерикай сугъбет авун тлаабна.

- Ни вуч лагъайтлани, советрин девирда школьникриз, студентриз гузвай чирвилерихъ галаз гиланбур гекигиз жедач, - лугъузва М. Назаралиева. - ЕГЭ кардик кутуни акьалтзавай несилдиз тамам образование гуни кьурулуш барбатна. Сад лагъай курсуна клелзавайбуруз за арабир литературадай, тарихдай, географиядай сулар гуда. Абурун жавабрихъ яб акалайла, зун тажуб хъана амукьда. Ахътин фикрдал къведа хъи, абуруз гъа предметрин учебникер ерли акурди, программада къалурнавай художественный ктабар гилени кьурди туш. Чи вахтунда ик тушир эхир. Чаз вири предметрай тамам чирвилер гузвай. Советрин школадин, вузрин программаяр дуньядин майдадан лап хъсанбур, виниз тир еридинбур яз гъисабзавай.

Инал жуваз талукъ са вакъиани риклел хъезва, - хъвер кваз ихтилат давамарзава профессорди. - Юкван школа за кьизилдин медаль къачуналди кутьягъна ва гъа йисуз ДГУ-дин математикадинни физикадин факультетдик экечна. Пехил, рикл чулав инсанри Дагъустандин просвещенидин министерстводиз ва обкомдиз арзар хъенай. Абурун мана сад тир: Мегъамедшафи Назаралиевач кьизилдин медаль члехи стха райОНО-дин заведующий тирвилей ганва, чирвилериз килигна - ваъ.

медшафи Агъмедовича. - Бязибуру математика лап густлуь предмет, хел яз гъисабзава. Абур лап ягъалмиш я. Математикадикай халкъдин майшадтин гзаф хилера - медицинада, промышленностда, космонавтикада, кибернетикада... менфят къачузва.

Кафедрдин алимри жегилриз математика ишлемишзавай вири хилерикай, математика ва гъакл алай аямдин гъахъ-гъисабунардай техника, муракаб программаяр ишлемишдай къайдайрикай чирвилер гузва. Математика химиядин, экономикадин, физикадин ва гъакл маса хилерин задачаяр гъялдайлани, герек къевезва.

■ Мегъамедшафи Агъмедович, исятда улкъеведа модернизациядихъ галаз алакьалу цийивилер твазва. Вузрин виликни цийи везифаяр эцигзава, абурувай клелиз истемешунарни ийизва. Дагъустандин госуниверситетда и жигъетдай дегешвилер жезвани? - хабар къуна за.

- Эхъ. Саки вири вузра хъиз, университетдани, гъакл чи факультетдани кье дережадин чирвилер гузва. Бакалаврдин ва магистрдин. Яни кьуд йисуз клелайбурукай бакалаврар жеде. Чешнелудаказ клелзавайбуруз магистратурадиз экечдай мумкинвал гуда. Абуру кье йисуз клелунар давамарда. Идакай зур йисуз студентар магистрдин диссертация кхьинал машгул жеде. Абуруз прикладной математикадин ва информатикадин магистр лагъай дережа гуда. И цийивилин мадни са артуханвал ам я хъи, илимдин рехъ давамариз кланзавайбуруз аспирантурадиз регъятдиз рехъ ачухзава.

Факультетда клелзавайбуруз виликди камар къачудай мумкинвилер гузвай кьвалах ам я хъи, Дагъустандин илимдин центрадин базадин бинедаллаз ругуд кафедра тешкилнава. Прикладной математикадин са кафедра геотермиядин месэлайрин институтдин базадин бинедаллаз ачухнава. За и институтдин директордин илимдин рекъай заместитель, физикадинни математикадин доктор Заур Мейлановахъ галаз санал монография хъена. Эхиримжи йисара за вузра клелзавайбуру патал "Математическая статистика" ва "Математическая статистика в терминах и определений" ктабар-учебникер хъена, акъудна.

■ Алай девирда студентри бегъемвилелди клелзамач лугъудай ихтилат гъар садавай ван жезва. Ибур гъакьикъатдихъ галаз къазвай гафар яни?

кве виликди тухуниз рум гузва, - лагъаналдай И. Сталина. - Гъайиф хъи, кье вузда зегъмет члугъзавай профессордив жергедин лицейскийдив кван мажибни агакъзава. Гъавилей хизан хуьн патал жегил алимар, преподавателар, муаллимар, духтурар инананиз катиз, са шумуд чкада кьвалахуниз мажбур жезва. Имни акл лагъай члал я хъи, абур чпин кьвалах еридивди тамамариз агакъзавач. Идакай лагъайтла, вири обществодиз зиян хкатзава.

Къвед лагъайди, дипломрин иесияр пешедай кьвалах гъат тийиз амукьзава. Пуд лагъайди, девлетлу жезвайбуру чпин месэляяр масакла гъялзава. Ихътин гьалар жегилриз акъазва ва абур руьгъдай аватзава. Зун инанмиш я хъи, яргъалди ик амукьдач. Чирвал авай, бажарагълу, кар алакьдай пешекарар мад вини дережайриз хкаж хъжеда, абурун мажибарни артухарда. Исятдани чаз гъа кьвалах акъазва. 4-5 лагъай курсара клелзавай зигъинлу, бажарагълу гадайри чпиз банкарай, фирмайрай, карханайрай кьвалахар жагъурзава ва чалай пара мажибарни къачузва. Чирвал сергъят авачир девлет я. Ам гъикъван гзаф хъайитла, жув патал гъакъван гзаф менфятлуни я. Къуй жегилри и кар рикелай ракъур тавурай. За жуван студентриз и гафар саки гъар са лекцияда тикрарзава.

Университетда зегъмет члугъвадай йисара профессор Мегъамедшафи Агъмедовичавай тарсар къачур гзаф гадайрини рушари чи хуьерин, шегъерин школайра математикадин тарсар гузва, абуру чпин къени, регимлу, къанажагълу муаллим хушдиз риклел хкизва. Гъа ихътин гъуьрмет адаз хуьруьнвийрин, багърийрин патайни ава.

Хейлин йисара меркезда терапевт-кардиолог яз кьвалахай умуьрдин юлдаш Цийиварз кьвалин кайвани я. Хизанда пуд велед члехи авуна. Мурад Новосибирскда информатикадинни технологийрин центрадин директор я. Руш Саимадихъ Махачкъалада вичин "Чубарук" твар алай кархана ава. Ана кьизилдикай, гимишдикай, багъа къванерикай пара гуьрчег безекар, япагъанар, туплакар, камарияр гъазурзава. Рустаман кьвалах автокарханайрихъ галаз алакьалуди я, гзаф вахтунда ам Москвада, Калининградда жезва. Азад вахт члехи бубадини бадеди хтулрихъ галаз акъудзава.

Февралдин вацра умуьрдин 80 йисан дережадихъ агакъзавай къени инсандиз, алимдиз, муаллимдиз чна сагърай лугъузва ва юбилей мубаракзава.

Ватанпересвал Ам дирибаш хва

Тир

Сакинат МУСАЕВА,
РД-дин медениятдин лайихлу
кьуллугъчи

1979-йисуз Афганистандиз, интернациональный буржи кьилиз акьудиз, советрин кьушунар рекье тунай. Жегили офицерри ва аскерри чара улкведа халисан дьаедин женгера иштиракнай. Гзафбур телефни хьана. Кьегьалвилер кьалурайбур шабагъризни лайихлу хьана.

Са рахунни алач, чпин вилик эцигай везифаяр кьилиз акьудай кьегьал рухварни рушар чна рикел хуьн лазим я. Дагъустан Республикадай Афганистанда 2958 касди кьуллугъна. Республикадин милли библиотекада акьалтзавай несилдиз ватанпересвилерин тербия гунин мураддалди кьелзавайбур Ленинграддин гьалкьада хьайибурухъ, Ватандин Чехи дьаедин ва Афганистандин иштиракчийрихъ галаз танишарзава, саналди тир гуьруьшар кьиле тухуз-ва. Гьахьтин кьегьалрикай сад Яру Гъед ордендин, "Жуьртлувилай", "Ватандиз вафалу хьунай", "Россиядин намус ва баркалла патал", "Афган халкьдин па-

тай" медалдин сагиб **ВЕЛИЕВ Нияз Мегьамедвелиевич** тир.

Гуьруьшра ада вич Кандагардиз акьатайвал, 8 вацра ана кьуллугъ авурвал, ротадиз регьбервал гайивал, нубатдин женгина вичин кьилел атай хаталу дьушуйшдидай итижлудаказ суьгьбетардай. Винидихъ кьалурнавай вахтунда Велиева чехи 27 операцияда, рейдда иштиракна. 43 сеферда ада улакьар тайин чкадив агакьарун патал рекье туна.

Нияз Велиев 1960-йисан 1-январдиз Ахцегь райондин Кьакарин хуьре диде-диз хьана. Жизан чехиди тир, гьавилияй Нияз кьелиз интернатдик кутунай. Хьсандиз кьелни ийиз, жаван залан атлетикадал, футболдал машгъл жедай. Мумкинвал хьанмазди, диде-бубадиз кумекдай, колхозда кьвалахдай.

1979-1984-йисара Велиева Новосибирскдин военный училищеда кьелна. Жегили офицерди вичин кьуллугъ Одессадин военный округда отделенидин командирдин заместителвилелай башламишна. Мягькем беден, сагьламвал, чирвал авай лейтенант жегили офицерризни аскерриз хьсан чешне хьана. 1984-1985-йисара Велиеван рота Одессадин военный округда лап хьсанди яз гьисабна.

Мотострелковый ва разведкадин чистара кьуллугъзавай лейтенантдин вилик Афганистандиз финин месэла-ни акьвазна. Ада кьуллугъ чьугунач. Маса офицеррихъ галаз санал вични интернациональный буржи кьилиз акьудиз ракуьрунин гьакьиндай рапорт хьена. Гьа вахтунда ада лагьанай: "Заз уьмуьр кьанзава, амма зун офицер я ва за Ватандин вилик жуван буржи намуслуви-лелди кьилиз акьудун лазим я".

Советрин Армиядин офицердин кьилел хаталу дьушуйш 1985-йисан 27-декабрдиз атана. Ротадин аскерриз виликди фидай мумкинвал гун патал Велиева чил минайрикай азадзавай. Гьайиф хьа, са мина адан гьиле хьиткьинна. И дьушуйш Кандагардин патарив арадал атанай. Гьиле-гьил аваз жегилидин вилер буьркьуь хьана, япариз ван хтанач, гьилер-квачер куьрс хьана. Юлдашри сифте танкуна ва ахпа вертолетда аваз герек чкадиз агакьарна. Кабулдин госпиталда вири беден жунайралди кутлуннавай офицерди вичи-вичиз лагьана: "Вун гьеле сагъзама. Ацалтзавай вири четинвилериз дурум гана кланда". Госпиталда авайла, адав руьгьдик мадни кьуват кутадай хабар агакьна: адаз ватанда хва хьанвай ва адал Руслан твар эцигнавай.

Нияз Велиев Кабулда геждадди амукьнач. Бедендин сагьламвал са буьбат хьсанвилерихъ элквейла, ам Ташкентдиз хкана. Идалай гуьгьуниз адаз Киевдин ва Россиядин маса шегьерин духтурри квачел акьалт хьийиз кумекна. Ада вичихъ гелкьвей духтурар, медсестраяр, санитарар хушвилелди рикел хкидай. Санал чьугур зегьметди, алахьунри вичин кар авуна. Руьгьдин ажувал хиве кьун тавур Нияз вичин мурад-див агакьна. Госпиталрай госпиталриз «сиягьат» авур кьегьал эхир багърийрин патав хтана. Ам гзафбур халис игит хьиз кьаршиламишна.

Са рахунни алач, Афганистандин женгерилар гуьгьуниз ислегъ уьмуьрдиз эгеч хьувур офицердин уьмуьрдиз маса рангар яна. Багърийри, мукьва-кьилийри мукьвал-мукьвал адан суьгьбетрихъ яб акалдай. Ада вахтуниз вичин жуьредин кьиметар гудай. Чка-чкада гьалтзавай кимвилерикай, татугайвилерикай ачухдиз лугьудай. Ватандин буржи кьилиз акьудай офицердиз яшайишдин шартлар тешкилуни жигьетдай сифте нубатда кумек гана кьанзавай инсанри ам кваз та-кьадай, инжиклу ийидай амалриз рехъ гудай. Кьвале телефон эцигнач, ван атун патал япа твадай аппаратар кьачун четин акьвазна. Лап хьел атай вахтунда набут офицердин мецел "Афганистанда душманрихъ галаз женг чьугун регьят тир, чи чиновникри са месэла гьализ тадалди" гафар кьведай.

Сад лагьай дережадин набут Нияз Велиев Каспий гуьлуьн кьереда эцигнавай квалера яшамиш жезвай. Ада вичи-вичиз лугьузвай: ишигъ, сес ква-хьун кьилни квахьайдай туш. Ам квалалахал кьабулдайбурни хьанач. Вилериз акьазвачиртлани, ада вири тупларалди печатдин машинкадал кьвалахдай. Гьар мумкинвал хьайила, руьгьдиз мягькем кас гуьлуьн кьереда фидай, Каспий гуьлуьн лепейрихъ яб акалдай, гьатта ада вич балугьарни кьаз вердишарна. Гьелбетда, адан патав "афганвиар" дустар кьведай. Касди абурун виликни суфрадал вичи чранвай балугьар эцигдай. Гьар февралдин эхирра афганвиар рагьметдиз фенвай чпин дустарин сурарал кьватл жедай. Афганистанда санал женгер чьугурбуру Нияз Велиеваз рикивай гуьрметдай.

Советрин Армиядин офицерди усалвал, ужузвал хиве кьунач. Датлана спортдал машгъл жезвай ада уьмуьрдин четинвилериз дурум гана. Адакай неинки дьаедин, гьакл адетдин яшайишдин игитни хьана. Гьайиф хьа, кьегьал хва Нияз Велиев 2020-йисуз рагьметдиз фена. Ам хайи хуьре кучукнава. Чун инанмиш я хьа, Велиев Нияз Мегьамед-велиевичан жанлу кьамат хуьруьн-вийри, дустари ва чидайбуру рикелай алуддач.

Эминан алемдай Жедалда¹

Жабраилди² чьугур кьелем³
Мугьаммадаз [ван жедалда],⁴
И жумла махлукьат алем⁵
Гьарусат⁶ майдан жедалда.

Вири эллер кьахрагьайла⁷,
Гьевечи-чехи ахагьайла,
Яхши-яман⁸ хьагьайла⁹,
Гьахъ терез-мизан¹⁰ жедалда.

Вай-гьал¹¹ хьуй аси¹² луклариз,
Игьсан¹³ течир фасикьариз¹⁴, -
Хьсан тир муьмин¹⁵ ксариз
Сират¹⁶ мизан кван¹⁷ жедалда¹⁸.

И аси лукларин хьилляй
Цьун гул¹⁹ акьатдалда чилляй.

(Этим Эминан и шиир чандиз гьазурайди ва адаз баянар гайиди
Мансур КУЬРЕВИ я)

¹ И шиирдин араб гьарфаралди кьенвай са вариант чаз Гь. Садыкьидин архивдай ва муькуь вариант ахцегьви Ш. Мирзоевавай гьатнава. Кьве вариантдани шиир 7 бендинди я. Чи фикирдалди, ам Эминан дуст мехкьегьви Шихмегьамеда кьенвай ширидиз жаваб я. А шиирдай кьедалди ихьтин бенд ашкар тир:

Ашукъ жемир вун дуньядин гьавадал,
Гьалат¹ хьана ви рикл пашман жеда, дуст.
Кланда лугьуз ихтибармир явадал,
Эхир са кьуз кьели душман жеда, дуст.

Гила чаз и бенд авай Шихмегьамедан шиирдин тамам, 10 бендиникай ибарат тир вариант Гь. Садыкьидин архивдай гьатнава. Адан кьвед лагьай бендина ихьтин гафар ава:

Уьмуьр куьтягъ хьана, ризкьви атлайла,
Малак-уль-мавт зайиф чандик кклайла,
Нефес дар яз, чан гьаргьардиз атайла,
А чьаууз герек чаз иман жеда, дуст.

(Инал "малак-уль-мавт", Ислам динда кьалурнавайвал, инсандин чан вахчуз кьведай малаик я.)

Амай бендерани мехкьегьвиди Эхиратда вуч крар жедатла, гьабуркай, вичиз кьиндаказ чидай касди лугьудай жуьреда "жеда" лугьуз, тестиьариз, кьенва. Эмина лагьайтла, Эхиратдин крайкай вичин шиирда абур "жедалда" лугьуз. Ихьтин тафават ялцугьвидини мехкьегьвиди Эхиратдикай туькуьрнавай шиирдин арада ава. И шиирдин са вариант ичинви А. Рустамова виликай чап авунай. Гила чаз ахцегьви Ш. Мирзоевавай гьатнавай ва вири бендер тамамдиз кьелнавай адан вариант, герек баянарни галаз, чна сифте яз газетда гузва.

² **Жабраил** - мусурман динда кьилин кьуд малаикдикай сад (мусурманрин хейлин алими адахъ малаикрин арада виридалайни кьилин дережа авайди тестиьарнава). Исламдин тарихдай малум тирвал, ада Аллагдай буйругьдалди вири пайгьамбарри вагьй (откровение: Кьурьан, Таврат ва мсб.) агакьарна.

³ **Кьелем чьугун** - инал: кьиле тун. Аквадай гьаларай, и царце Кьурьандин 96-суьредикай ихтилат физва. А суьреда Жабраил малаикди Мугьаммад пайгьамбардиз "Кела!" гаф лагьана, аятар агакьарна лугьузва.

⁴ **Ахцегьай** гьатнавай шиирдин вариантда и цар ихьтинди я: "Мугьаммадаз ракьай калам..." И шиир "герейлы" твар алай кьалубдинди я. Ихьтин кьалубдин шиирдин сад лагьай бендинин кьвед лагьай царце герек тир кьуд лагьай царце авай хьтин рифма и царце авач. Чна и цар герек тир рифма ва сад лагьай царце авай манадив кьадай мана жедайвал дегишарнава.

⁵ **Жумла махлукьат алем** - вири халкьнавай затлар санал.

⁶ **Гьарусат/Гьарасат** - Кьияматдин юкьуз Аллагда Эхиратда вири инсанар санал кьватл хьийидай майдандин твар.

⁷ **Инал**, мусурман диндин риваятра лугьузвайвал, вири инсанрал кьейидалай кьуллугъ чан хкуникай ихтилат физва.

⁸ **Яхши-яман** - хьсан-пис.

⁹ **Мусурман** диндин риваятри лугьузвайвал, Кьияматдин юкьуз инсанди чилел авур вири крайкай "хьсанбур" - терездин са, "писбур" муькуь хилел эцигна, абурун заланвал гекигда.

¹⁰ **Терез-мизан** - мусурман диндин риваятра авай гьар са инсан Эхиратдиз акьатайла, ада и дуньяда авур хьсан ва пис крар алцумдай терезар.

¹¹ **Вай-гьал** - чьугур гьал.

¹² **Аси** - гунагьар ийизвай.

¹³ **Игьсан** - хьсанвал.

¹⁴ **Фасикь** - дингьийрин фикирралди, пис кас.

¹⁵ **Муьмин** - Аллагдайхъ агьанвайди.

¹⁶ **Сират** - мусурман диндин риваятра авай жегьеннемдин винелай эцигнавай муьгь.

¹⁷ **Мизан кван** - инал кьанундин хийир.

¹⁸ **Ахцегьай** гьатнавай шиирдин вариантда и цар ихьтинди я: "Сиратла майдан жедалда..." Эмина сад лагьай бендина рифма патал ишлемишнавай "майдан" гаф инални ишлемишдачир. Гьакл хьайила, чна и цардин винидихъ ганвай жуьре Гь. Садыкьидин архивдай гьатнавай шиирдин вариантдин талукъ чкадилар кьачунава.

¹⁹ **Гул** - инал: тикдиз чилляй хьаж жезвай цун цал.

²⁰ **Забан** - мусурман диндин риваятра жегьеннемда цар ийизвай ва инсанриз азабар гузвай 19 малаикдикай сад.

²¹ **Те'ат** - диндин кьанунар.

²² **Табий** - инал: руьгь.

²³ **И царце** 9-суьредин 111-аятдикай ихтилат физва. А аятда лугьузва хьа, Аллагдай муьминривай абурун чанар (руьгьер) ва мал-девелет "маса кьачунава" ва Аллагдай Эхиратда абурун звезда муьминриз женнет хиве кьунва

²⁴ **Дарман** - инал: Эхиратда Аллагдай вилик тереф хуьдайди.

²⁵ **Амал авун** - муьтуьгъ тахьана, алцурарун.

²⁶ **Кьарар** - "кьарай" гафунин жуьре.

²⁷ **Девран** - инал: хьсан уьмуьр.

Абушан агалкьунар

Кьагьриман ИБРАГЬИМОВ

Дербент райондин Белиж хуьруьн 2-нумрадин юкьван школадин 5-классда кьелзавай **Абуш ГьАЖИЕ-ВА** январдин эхирра Махачкьалада 5-сеферда кьиле фейи "Науки юношей питают" конкурсда ишти-ракна. Аниз саки 500 касди агьзурдалай гзаф кьвалахар рекье тунвай.

Нетижда Абуш Гьажиева вичин илимдин руководителрихъ-муаллимрихъ (Хонча Кьурбанова, Савара Гьажиева, Наргиз Мамедова) галаз "Дагъустандин тарих" предметдай кьенвай ахтармишунрин илимдин кьвалах 2-чкадиз лайихлу хьана.

Наргиз Мамедовадин гафарай малум хьайивал, Абуш хьсан тербия авай, вадралди кьелзавай гада я. Адан твар школадин Гуьрметдин доскада ава. Жаванди спортдин рекьийни аквадай хьтин агалкьунар кьазанмишзава. Мукьвара Дербент шегьердин кьенкьечивал патал дзюдодай кьиле фейи ачух турнирда ада сад лагьай чка кьуна.

21-февраль - дуньядин халкъарин дидед члаларин югъ

Чал амай къван

Мердали ЖАЛИЛОВ

ХАЙИ ЧІАЛ... Адакай шаиррини арифдарри гыкъван куту-дин дерин манадин келимаяр лаганва! Гыкъван тарифдин члалар, манияр туклуърнава! Чал завай са няметдивни, девлетдивни гекъигиз жедач. Чал руьгъ я халкъдин. Чун хуьзвайди, чирзавайди, агудзавайди хайи члал я.

Дуньядал гыкъван халкъар алатла, гыкъван члаларни ала. Амма яваш-яваш квахъзавай члаларни тлимил туш. Га кар себ-еб яз, гъар йисуз 21-февралдиз члалар хуьниз талукъ мярекатар тешкилзава. Хайи лезги члални чав, асиррин дерин къатарай атана, агакънавай еке ирс я. Ам къайдадик кутаз, ахтармишиз, адал ктабар, газетарни журналар акъудиз пара вахтар алатнавачтлани, агалкъунарни тлимил туш. И жергеда члехи алимар Мегъамед Гъажиева, Гъажибег Гъажибегова, Ражидин Гъайдарова, Унейзат Мейлановади, Букар Талибова, Агъмедуллагъ Гуьлмегъамедова, Фаида Гъаниевади, масабур, чапдай акъудна, чаз тунвай словарар, учебникар, жуьреба-жуьре пособияр ава.

Члалан эсерар яратмишзавай устадри лезги члалахъ дуньядин вири члаларихъ хтин мумкинвилер авайди субутнава. А жергеда Етим Эминан, Стлал Сулейманан, Алибег Фатагъован, Хуьруьг Тагъиран, Шагъ-Эмир Мурадван, Къияс Межидован, Агъед Агъаеван, Межид Гъажиеван, Шихнесир Къафланован, Алирза Саидован, Ибрагъим Гъуьсейнован, Расим Гъажиеван, масабурун явлалу члалар, шиарни поэмаяр, повестарни романар, гыкаяяр ава.

Чахъ жуван милли газетни журнал, театр, радио, телеканалар хуьни чун мадни адлу ийизвайдал шак алач. Чна чи члал ва литература мектебрани вузра, колледжра чирзава, институтра ахтармишзава, цийи-цийи тиварар машгъурзава. Алай вахтунда чпин жавагъирар халкъдиз багъишзавай устад гыкаятчиарни шаирар - Къурбан Акимов, Ханбиче, Арбен Къардаш, Казим Казимов, Абдуселим Исмаилов, Зульфийкар, Азиз Мирзабегов, Майрудин Бабаханов, Фейзудин Нагъиев, Сажидин, Нажмудин Шихнабиев, Нариман Ибрагъимов ва цудралди маса тиварар - ибур чи члал мадни гужлу ва девлетлу ийизвай ирсдарар тирди чир хуьн лазим я.

"Лезги газетди", "Самур", "Кард", "Дагъустандин дишегъли" журналри, чи районрин газетри ("Цийи дунья", "Самурдин сес", "Куьредин хабарар", "Дагъдин булах", "Эренлардин сес"), хайи члалан къул хуьз, лап еке кваллах тухузвайди аннамишна кланда.

Тварар къунвай вири чешмеяр чи муаллимар, методистар, аялар ва студентар, алимар патал датлана гылик, вилик хъана кланзавайбур я. Абуру гъар садан вилик хайи члалан хазинаяр ачухзавайдал шак алач.

Чи хейлин мухбирри члал хуьн патал тухузвай кваллах гыкъи-къи женгиниз барабарди я. Хазран Къасумова, Абдул Ашурагъаева, Абдулашим Гъажимурадова, Мевлидин Исмаилова, Нисредин Алирзаева, Шагъбала Шагъбалаева, Масуб Магъмудова, Абдула Самедова, Абидин Камилова, Агъмедпаша Агъмедпашаева, Сеьгерханум Османовади, Тамилла Салмановади, Рамазан Велибегова, Гъажиди Къазиева ва гзаф масабур кхъизвай макъалайри чи руьгъ тухарзава, газетдин саки гъар са нумрада абурун хатл, сес ава. Им чешне къачуниз лайихлу кар я.

Амма гъайиф члугвадай кар ам я хъи, чи газет клелзавайбурун (печатдин вариант) къадар къвердавай тлимил жезва. Иллаки чи шегъерра яшамиз жезвай хизанра хайи члалаз яб тагуни, газетни журнал клел тийиз, аялрихъ галаз квалле къванни хайи члалал рахун тавуни чак къалабулух кутазва. Зайиф жезва члал, къвердавай тлимил жезва адан терефдарар, хайи члалал кхъизвай жегъилар лап къит хъанва. Мегер им рехъ гуз жери кар яни?!

Са вахтара тек са Миграгъай 5-6 касди макъалаяр, шиарар, гыкаяяр газетри агакъарзавай. Алай вахтунда Миграгъа хайи члалал рикл алай садни амачирди хъиз, анай гыч са чарни кхезмач.

Га теьгерда члехи Ахцегай, Мискискарин хуьрай, Луткунай, Цуругъай, Смугъулай, Муьгъвергандила, Целегуьндилай, Ярагъ-Къазмайрилай, Филай, Гъепцегай, Оружбайрилай, Азадогълидай, гзаф масанрайни са чарни къвезмач. Инра бес лезги члалал рахазмачни? Келзамачни лезги члалал акъатзавай са затни?

Чал квахъайтла, чун миллет яз квахъуникай къурху вучиз авачтла? Дуньядал чпин члалар, меденият, эдебият хуьн патал бязи халкъари гыкъи-къи женгер тухузва. Чна вучзава? Чир вучиз жезвач Етим Эминанни Стлал Сулейманан жавагъиррин члал квахъун? Гык! ахтин тивар чна чал къачуда? Чи лезгивал кимерал къумарал-чарарал къугъун яни? Къуру фурсар ийиз, хуруз гъуд ягъиз, "зун лезги я!" лугъуз, къекъуьн яни?

А теьгерда члал хуьдайди туш. Члал а члалал кхъейла, клелайла, а члалан газетар, журналар, ктабар пара акъудиз, машгъури хъайитла, хуьз жеда. Ша чун къадирлу жен! Жувахъ шехъдайди жуван къве вил я лугъуда.

Чна техвейтла, чи члал маса садани хуьдач. Вуч халкъ я вичин милли члал авачирди?..

За мад сеферда тикрарзава: члал амай къван чун халкъ я. Масакла халкъ яз чун гысаба хъадач садани...

Муаллимди теклифзава

Давуд ШИРИНБЕГОВ,
зегъметдин ветеран,
Хуьруьгрин хуьр

Кел-кхъин авачир къадим заманайра инсанри кваллахал, мелера, никлера, межлисра ва кимерал чпиз акур-такурдакай суьгъбетардай, махар, къаравилияр ахъайдай, манияр туклуърдай ва лугъудай.

Амма алай вахтунда жуван хайи члалай чирвилер къачунин гъал хъсанди туш. Аялрин бахчайра клел-кхъин урус члалал чирзава, мектебра рахунар хайи члалал тлимил жезва.

Виликдай хайи члалаз гзаф фикир гузвай. Келунрин планар туклуърна, аялриз гъар са классда хайи члалаз ва литературадиз сятер чара авунвай. Тарсарин къадар программаяра къалурнавай. Цийи ктабрихъ галазни таниш хуьнин мумкинвал жезвай.

Лугъун лазим къвезва хъи, гилани гзаф мектебрин директорри хайи члалаз фикир гузва. Вири классра цийи чирвилер къачун патал са-са сят чара авунва. Гъайиф хъи, вири мектебрин реьберриз а кар чидач!

Аялриз хайи члалал дуьз кхъиз-келлиз чирун чи виридан везифа я. И кваллахар къилиз акъатун патал гзаф серенжемар къиле тухвана кланда.

Чирвилер артухарун патал "Лез-

ги газет", райондин газет, чи журналар кхъин лазим къвезва. Абуру гузвай малуматар, литературадин эсерар аялриз тарсара клелун, ишлемишун чарасуз я. Алай вахтунда гзечзавай теьгерда давамарайтла, чи арадай хайи дидед члал квахъун мумкин я.

Литературадин эсерер клелайла, чаз халкъдин баркаллу тарих, адан къенин югъ ва гележег аквада. Эгер члалаз гзаф фикир гайитла, чаз уьмуьр, дунья, алам аннамишиз, школада къачузвай чирвилер дуьздаказ ишлемишиз чир жезва. Гъаниз килигна, программаяр туклуързавай алимри клелунрин, планар туклуързавайбуру дидед члалан ва литературадин къайгъу члугун лазим я.

Урусин писатель Константин Паустовскийди лагъанай: "Дидедин члалан къайгъу члугван тийидай инсан вагъши я, вучиз лагъайтла, члалан къайгъуда тахъун жуван халкъдин алаатай, алай ва къвезмай девирдин къадар-къисметдин къайгъуда тахъунин нетижа я".

Гъахълу гафар я!

Алай вахтунда халкъдин мецин эсерар гзаф алимри, шаирри кватл хъийизва ва ахтармишзава. Абурун ктабар чапдай акъатзава. Амма цийиз арадал кхизвай ва кхъизвай эсерар аялриз раиж ийиз жезвач. Вучиз лагъайтла, чна винидихъ лагъайвал, клелунрин планра тарсарин сятер тлимил къалурнава. Кта-

бар гъафтеда къве сят гун патал туклуърнава.

"Лезги газетди" жуван хайи члал хуьх!" лугъузватлани, чи арадай яваш-яваш ам квахъзавайди къатлуз хуьн четин туш.

Алай вахтунда вуч авун ва къвез фагъум-фикир гун лазим ятла, чна, дидед члалахъ галаз алакъа авай муаллимри, теклифзава.

✓ *Аялрихъ галаз хизанда, хуьрера авай аялрин бахчайра хайи члалаз артух фикир гун, адал амал ийин, рахан, клеллиз чирин.*

✓ *Мектебра, виликрай хъиз, члалаз дикъетдивди фикир гун, цийиз чапдай акъатзавай эсеррихъ галаз аялар танишарин.*

✓ *Члалаз фикир гун патал чи алимрини зегъмет къачуна кланда. Ктабарни клелунрин планар*

чел члив къадайвал туклуърун лазим я.

✓ *"Лезги газет" гзафбуру кхъин, клелин.*

✓ *Дагъустандин ва гъакл лезги халкъдин эдебиятдикини гъерекат кутун лазим къвезва.*

Лезги члалалди Къуьнхуьр Саид, Етим Эмин, Стлал Сулейман, Алибег Фатагъов, Хуьруьг Тагъир хътин ва члалан маса устадри гуьзел эсерар яратмишнава. Абуру чи халкъдин тарих, дамах, намус я. Абуру клелна, чирна кланда.

Эхирдай аз шаир Абдул Фетягъан "Зи лезги члал" ширидай са бенд гъиз кланзава:

*Эминанни Сулейманан саз я вун,
Лезги чилин абурни я, наз я вун,
Мярекат я, берекат я лезги члал,
Зи чан, намус, гъерекат я*

*лезги члал,
Дегъзаманрин суьрет я вун,
лезги члал,
Чи илгъамдин девлет я вун,
лезги члал,*

А.А. Тахо-Годидин тиварунихъ галай педагогикадин илимрин ахтармишунрин институтдин къуллугъчийри, чпин теклифар гъазурдайла, обриванидин министрстводин къуллугъчийрихъ галаз санал клелунрин йисан планар (сятериз килигна) туклуърайтла, пис жедач. Тахъайтла, муаллимриз четин, гъарда вичин хусуи планар туклуъруниз мажбур жезва.

Рикле тлал

Эйзудин САЙДУМОВ

Дидедин члал, хуьз лезгийр эбеди,
Къеплин мани ягъа гъар са дидеди,
"Шарвили хуьх!" - эверзава

вядеди,
Члал квахъзава, гъатнава
зи рикле тлал.

Шаирринни арифдаррин члал я ам,
Сад Аллагъди ганвай

девлет-мал я ам,
Гъилляй физва, куьтягъ тежер
тлал я ам,
Члал квахъзава, гъатнава
зи рикле тлал.

Услар ашукъ хъайи члал куьз
алазмач,
Гадарнава чи ерияр, ахквазмач,
Реьгуьзвалда, хайи члалал

рахазмач,
Члал квахъзава, гъатнава
зи рикле тлал.

Лезги члал я, ажеб гуьзел, дилавар,
Члал хуьх лугъуз гыкъван ийин
за ялвар,

Акъатзава, эх тежез цлун ялавар,
Члал квахъзава, гъатнава
зи рикле тлал.

Заз дуньядал вири члалар ала я,
Тийижир кас жуван члал
са бала я,

Гуьзел бейтер гъардаз вичин
члала я,
Члал квахъзава, гъатнава
зи рикле тлал.

Виш йисалай гык! жедатла
лезги члал?

Къарагъ квалач, дегишарин
авай гъал,
Къан гъил-гъиле, хуьруьрмира
садни чал,

Мус акъатрай гъатнавай
зи рикле тлал?

Зи хайи члал

Зарема ИСМАИЛОВА

Сад Аллагъди пишкеш авур
Зи играми лезги члал!
Бубайрин дин, дувул, бине
Кичлезва жез риклин тлал.

Къегъалар чахъ гзаф ава,
Гъа и кардал лап шад я.
Эхъ, етимар ава жеда,
Эмин авай тек сад я!

Стлал шаир квадар жедач
Вуч лугъуда етимриз?
Гыкъван тукъмет авуртлани,
Жуван члал хуьй итимриз.

Саядакай клел жедач
Маса члалал, гъисс галаз?
Гык! мецел гъин ахътин гафар
Чи жигъетдин ирс аваз?

Вичихъ тарих, бине авай
Са къеле я лезги члал.
Чи бубайри хуьз веьгенвай
Багъа къашдин таж я чал.

Шалбуз дагъдин ценерик квай
Михъи нефес лезги члал.
Каспий гуьлуьн лепедаллай
Назик гар я лезги члал.

Лекъерив вун гекъигда за
Цавун бушлух дигизвай.
Мармар къванцин ери я вун
Саклани хаз тежезвай.

20.02.2021-йис

Сидияр бубадин уьмуьрдин рекьер

Тамила САЛМАНОВА

Дяведин йисарин аялар. Фронт, женгер, бомбайрин, тупарин кукьрумар, кузвай хуьрер, шегьерар акуначтлани, 1940-йисара дидедиз хьайи аялри вири четинвилер, магьрумвилер гьиссна. Абуру гьа дяве физвай йисара ва гуьгьуьнлайни члехибурухь галаз санал зегьмет члугуна, женгерин цаярай хтун тавур члехибур эвезна. Къе а къагьриманрин жергеярни къери жезва.

Мусибатдин шартлариз дурум гайибуркай сад Мегьарамдхуьруьн райондин Бут-Къазмайрин хуьре яшамеш жезвай зегьметдин ветеран **РИЗАЕВ Сидияр** Мугьуьран хва я. Ам 1942-йисан 2 мартдиз Ахцегь райондин Мацарин хуьре лежбердин хизанда дидедиз хьана.

- Чи хизан члехиди тир. Пуд имидин аялар са квалев авай. Вахт-вахтунда недай ризки тлмил тир. Дидеди клахун гуьруькай фу чрадай, хьчар квай хапла гудай. Хьуьтлуьз квалера мекьивал гьатдай. Алукдайд дуьзгун пек-лек, квачин къапар авачир. Школадиз зун кланериз мишер янавай гуьлуьтар алаз фидай. Дараматар кьит тирвилляй кьве классдин аялри санал тарсар гудай. Чаз тарсар гузвайбурни Урусатдин шегьеррай атанвай муаллимар, жегил рушар тир. Урус члал течирвилляй пара четиндиз гьавурда акъазвай. Гьавилляй чун тарсар хуралай чириз алахьдай. Ахпа интернатар ачухна ва чаз са тлмил регьят хьана. Ана экуьнахь ширин чай, нисиниз хапаяр гудай, риклел хкизва Сидияр Мугьуьровича.

» Сидияр Ризаеван бригадади гьар йисуз гьукуматдиз 20 тонн нек гузвай, гьар са хипелай 3 кг сар твазвай, гьар виш хипен кьилиз 110 кел кьачузвай.

- Буба колхоздин жергедин лежбер тир. Ада канар цадай, члур хьанвай рекьер къайдадиз хкидай ва маса жуьреба жуьре квалехардай. Диде гатуз гвенар гуьз, векьер кватлиз фидай, хьуьтлуьз маларихь гелкьведдай, ада квалин майишатни киле тухудай. Хизанда ирид аял авай. Школадай хтайла, чна вирида дидедиз куьмеркар гудай.

Сидияр бубадинвай чир хьайивал, 5-6-классра келдайла, ам гатун варцара хуьруьн жемьтдин хипер хуьз ва 7 лагьай класс куьтягьайла, колхоздин маларив фена. Гьа члавалай адан пеше малдарвилехь галаз алакьалу хьана. Гьар зулуз ам лапарин суьруьяр гьаз чубанрихь галаз Мугьандизни фена. И вахтунда адан таяртуьшери школада келзавай. И карди жаван лап гьарикларзавай. Кел тавуна аму-

кьун адан рикли къабулнач. Хипер динжарайла ада вичин чантадай ктабар акьуддай ва келдай. Юкьван школа чубан-малдарди 1959-йисуз Ахцегьа заочнидаказ куьтягна. Гьа и йисуз ам эвленишни хьана. Адахь галаз уьмуьрдин рекьер сад авур Мегьрибан диде-буба амачир етим тир. Амни 1942-йисуз дидедиз хьана. Адан буба фронтдай хтаначир. Дидени Мегьрибан гьеле гьвечизамаз регьметдиз фенай. Етим хьайи руш вичин имийри хвена, члехи авуна.

- Зи бубадал дяведин вахтунда штаб-рай хуьрериз чарар агакьарун тапшурмишнай. Рутулиз, Кьурагьиз, Хивдиз, Тпигьиз фидай. Бубади лугьудай, адан гьиле чар вугудачир, элкьвей палпрус хьтинди авуна, бармакдин куква, фуфайкадин хилера твадай ва тагькимардай: "Рекье гьалтай кас хьайитла, хабар кьуртла, балклар квачнава, гьабурухь къекьезвайди я лагь. Чарар садан гьилени гьатдайвал ийимир". Ам вичин квалех дуьзгундаказ кьилиз акьудиз алахьдай.

Бубадик жерягьвилин пешени квайди тир. Адаз патарив гвай хуьрерайни эвердай, начагьбуруз куьмекиз тухудай. Гьилер, квачер хайибуруз адакай себеб жедай. Зи риклел алама, чи хуьряй са жегил рушан юкь ханай. Ам бубади кьепина тунна, кутлунна, са вацра адахь гелкьвеннай ва сагьар хьувунай. А дигегьли алай вахтунда Геокчайда яшамеш жезва, - ихтилатна С.Ризаева.

Вичихь малдарвилин, хипехьанвилин цлуд йисан тежриба хьанвай жегил итим Мацарин хуьруьн Орджоникидзедин тварунихь галай колхоздин правлениди 1970-йисуз хипехьанрин бригададин бригадирвиле тайинарна. Сидияр Ризаеван бригадади гьар йисуз гьукуматдиз 20 тонн нек гузвай, гьар са хипелай 3 кг сар твазвай, гьар виш хипен кьилиз 110 кел кьачузвай. Адан зегьметдин агалкьунар, общественный уьмуьрда иштирак авун са шумуд сеферда пулдин пишкешар, кьиметлу савкьатар ва шабагьар гуналди кьейдна. Сидияр буба В.Ленинан 100 йисан юбилейдин, "Гьакьисагь зегьметдай", "Зегьметда тафаватлу хьунай" медалрин, ДАССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Гьуьрметдин грамотадин, ВЛКСМ-дин ЦК-дин юбилейдин, соцсоревнованида гьалиб хьунай значокрин сагьиб я. Са шумуд сеферда кьенкьвечи, зарбачи хипехьан Ахцегь райондин советдиз депутатвиле хьана.

1976-йисуз Мацарин хуьруьн жемьт Мегьарамдхуьруьн райондин Бут-Къазмайрин хуьруьз куьн хьайила, Сидияр бубади совхозда жуьреба-жуьре квалехар авуна. Вичин уьмуьрдин юлдаш Мегьри-

банахь галаз ада вад аял (пуд хвани кьве руш) члехи авуна. Члехи гада Бут-Къазмайрин хуьруьн почтадин начальник, кьвед лагьайди къванцин цлар эцигдай, кьавар тукьлуьрдай устлар я. Пуд лагьай хци Москвадин са карханада менеджер яз зегьмет члугвазва. Кьве руш чпин хизанар хьана яшамеш жезва. Хтулрини птулри бубадин рикл шадарзава.

Сидияр буба, яшар хьанва лагьана, гьакл ацукьнавач. Ам сала-багьда квалехар ийиз, тарарихь, члжерихь гелкьвез аквада. Ам аялрин, жегилрин насигьатчи, суьгьбетчи я. Сидияр бубади лугьузвайвал, ада "Лезги газетдихь" галаз уьмуьрлух дуствал хуьзва. Зани адаз 2-мартдиз тамам жезвай 80 йисан юбилей "ЛГ"-дин чинилай тебрикова. Кьуй вичиз сагьлам ва генани яр-гьи уьмуьр хуьрай!

Шуьмягьрин багьлар гегьенш жезва

Хазран КЪАСУМОВ

Стлал Сулейманан района "Восход" ООО хуьруьн майишатдин хиле инвестициярин зурба проектар уьмуьрдиз кечирмишзавай агропромышленный карханарикай сад я. Асул гьисабдай ам шуьмягьрин суперинтенсивный багьлар кутунал машгул я. Алай вахтунда агрохолдинг Кьулан Стлалрин "Зардиян" лугьудай чкада 80 гектардин майдан къадай багьлар кутунал машгул я.

И йикьара муниципалитетдин кьил Нариман Абдулмуталибов проект уьмуьрдиз кечирмишзавай гьалдихь галаз чкадал таниш хьана.

"Зардиянда" цийи багь кутунив ала-тай йисан зулуьхьай гегьена. Сифтедай гьазурлухвилин серенжемар кьиле тухвана: чил дериндай къарагьарна, накьв пурпу авуна, стлал-стлал яд гудай кьурулуш тукьлуьрунин мураддалди турбаяр хкана, электричестводин эквер гьана. Шуьмягьдин кьелемар Италиядай хкана. Алаатай йисан декабрдин вацра кьелемар цунив гегьена.

Карханада алай вахтунда кьелемар цунин ва яд гудай кьурулуш тукьлуьрунин, насосрин станция ва 14 агьзур тонн яд гьакьдай чка эцигунин квалехар акьалтл жезва. Кьелемарин пунарис миянардай шейэр вегьиниз ва яд гунизни гьазурвилер аквазва.

Карханадин руководитель Мурад Муртузалиева Нариман Абдулмуталибоваз ихтилат авурвал, проектдин учредителдихь шуьмягьрин суперинтенсивный багьларин майданар мадни артухардай ва шуьмягьар гьалдай завод эцигдай фикир ава. Завод эцигун патал инвестордиз талукь тир чилин участок герек жезва. И мес-эла гьалдай рехь авазва: карханадин мулкуниз мукьва республикадин метлеб авай, Дербент райондин мулкунал алай, Стлал Сулейманан ва Мегьарамдхуьруьн районрихь галаз сергьятламыш жезвай 7 гектардин майдан кьунвай чилин участок ава. И участокдикай менфят кьачузвач ва ам "Восход" агрохолдингдин шуьмягьрин багьдин патав гва.

- И участок чара авун хьайитла, инвесторди 2,5 га чилел паркунин зул арадал гьун, мегьуьн там кутун ва дуьзмишун, алай вахтунда зирзибилди кьунвай 4,5 га чилин майдан, михьи авуна, къайдадиз гьун пландик кутунва, - лугьузва М.Муртузалиева. - Шуьмягьар гьалдай завод лагьайтла, анжах 2 гектарда эцигда.

Кьейд авун лазим я хьи, "Восход" ООО-дин учредитель карчи Марат Шай-

даев я. Дамагдай хьтин и проект ада са шумуд йисан вилик Цмуррин хуьруьн мулкунал уьмуьрдиз кечирмишиз гегьена: 50 гадила виниз майданра шуьмягьрин суперинтенсивный багьлар кутуна, насосрин станция ва 5000 кубометрдин цин гьамбархана, Израилдин технологиядалди стлал-стлал яд гудай система тукьлуьрна.

Нариман Абдулмуталибов цийи багьлар кутазвай участкада кьекьвена, ада рабочийрихь ва пешекаррихь галаз ихтилатар авуна, кьелемар цунин карда иштиракна.

Журналистрихь галаз хьайи суьгьбетда Нариман Абдулмуталибова район яшайишдинни экономикадин рекьерай вилик финин кардик инвестор ва меценат Марат Шайдаева кутазвай еке пай, гьиле кьунвай квалехарин къадар кьейдна.

- Чпихь гележег авай проектар уьмуьрдиз кечирмишунин карда чи гьуьрметлу инвесторри тухванвай квалехарал, абурун агалкьунрал чна гьахьлуьдаказ дамахзава, - лагьана райондин кьили. - Абур мад-ни вилик тухудай, агалкьунар артухардай нетижаяр, тежриба ва цийи затл акьудунин карда эвелимживални чахь авазва. Им гьакьни чи аграрный район социально-экономический рекьерай вилик финиз хьсан шартлар яратмишдай, кар авуниз гьевеслу ийидай себебни, чи агьалийрин сагь-саламатвал, дуланажагьдин хьсанвални я. Инвестициярин проектар уьмуьрдиз кечирмишуникди хуьруьн майишатдин метлеб авай чилер менфятлувилелди ишлемишдай, атлай мажиб кьведай квалехарин алава чкаяр арадал гьийдай мумкинвал хьана. Идалайни гьейри, чкадин бюджетдиз алава къазанжияр атуни чаз райондин хуьруьн инфраструктура вилик тухудай, госпрограммайра ва социальный проектар иштиракдай мумкинвални гузва. За нубатдин сеферда Марат Шайдаеваз кьилиз акьудзавай проектдай ва ийизвай мергьяматлувилин квалехарай чухсагул лугьузва. Са шумуд йис я ада вичин хайиди тир Цмуррин хуьруьз гьар са патахьай куьмек гуз. Адан куьмек вири хилера гьиссзава. Меценатди образованидин хилез гузвай фикир, дикьет кьилди кьейд ийиз кланзава. Адан куьмек себеб яз Цмурдал алай аямдин истемешунриз жаваб гузвай цийи школа арадал атана. Алай вахтунда Марат Мегьамедовича аялрин бахчани галай школа-интернат ва михьи ийидай тадаракарни галай хьвадай цин кьурулуш эцигун патал проектар тукьлуьрзава. Адан теклифар ва проектар агалкьунралди кьилиз акьатдайдахь инанмишвалзава. Чун Марат Шайдаеваз вири рекьерай куьмек гуз гьазур я.

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Ийкъара Белиждин гимназияда, лезги халкъдин бажарагълу шаир, шииратдин халис устад Алирза Саидов дидедиз хъайидилай инихъ 90 йис тамам хъуниз талукъарна, адан яратмишунриз, умуьрдиз, ам рикел хъуниз бахшнавай шииратдин межлис кыле фена.

Ана шаирдин руш, Мегъарамдхуьруьн райондин Билбилхуьруьн умуми образованидин юкъван школадин къилин дережадин муаллим, Эмине Алирзаевна Саидовади, шаирдин птулри - Самура, Жамиляди, лезги писателрин секциядин регъбер, шаир, "Вахтар ва инсанар" передача кыле тухузвай Владик Батманова, хореограф Сефербег Сефербегова, и царарин авторди, аялри ва муаллимри иштиракна.

Мярекат гъазурна ва фасагъатдиз лезги члалани литературадин къилин дережадин ва РДдин лайихлу муаллим, РФдин образованидин гъуьрметлу къуллугъчи Гъулангерек Гъажиевна Ибрагъимовади кыле тухвана.

Атанвай мугъманар мярекат кыле физвай лезги члалани литературадин кабинетда авай лезги шаиринни писателрин суьретралди хъсандиз безетмишнавай стендриз итижлудаказ килигна, абурал алай шаирин камаллу келимаяр келна, аялрихъ галаз суьгъбетарна. Мярекатдиз хъсандиз гъазур хъанвай: шаирдиз талукъарнавай стенд, ктабрин выставка, адан умуьрдиз бахшнавай ва члалариз кхъенвай манирикай ибарат видеоролик таркешилнавай.

Рикел - инсанриз...

Межлис кыле тухузвайда кватл хъанвайбуруз члехи шаирдин умуьрдин ва яратмишунрин рекъикай суьгъбетна. Аялри устаддиз шаирдин шиирар келна. Гъ. Ибрагъимовади къейд авурвал, шаирдиз шииратда сифте камар къачуз таъсир авурбур адан диде Марият, ахпа Къуьчхуьр Саид, Етим Эмин, Ахцегъ Гъажи, Хуьруьг Тагъир, Стлал Сулейман, Алибег Фатахов хъана... Ада А. Саидован шииратдин тематика гъар жуьрединди, гъи шиир къачуртлани, адан къилин игит инсан тирди, шаирдиз къени къилихрин инсанар гзаф клан хъайиди, адан шииррихъ Ватан, милли члал, инсан кланарунин гъиссер деринарунин, насыгъатдин рекъий члехи метлеб авайди лагъана.

Мярекатда экрандал шаирдин умуьрдикай къалурай фильмди ва анай Алирза Саидова вичи шиир келиз акуну аялар мягътеларна, абуроз члехи шаир генани мукъва хъана. Анал гъакни Дурья Рагъимовади ва Роза Максумовади А. Саидован члалариз кхъенвай манияр лугъузвай ролик итижлубур хъана.

Гаф Эмине Саидовадиз гана.

- Зун шегъерда члехи хъайиди я, - лагъана ада. - Ятлани, заз хъсандиз лезги члал чизва. Зи буба хайи члал хуьз алахънавайди тир. Ватандал, дидедин члалал, тебиатдал зи рагъметлу бубадин гзаф рикел алайди тир. Ада а кланивал чаз вичин эсерра тунва.

Чи Ватандал гъикъван чапхунчийри вегъена, гъикъван хуьрериз цаяр яна, гъакл ятлани, душмандиз муьтубгъ тахъана, чи халкъди Ватан, чи члал хвена. Алай вахтунда вири шартлар аватлани, гила чна чи гъилералди жуван дидедин члал квадарзава. Чи диде-бубаяр, аялар, жаванар, милли члал хвена, ам вилик кутун патал алахъзавач. Квалени, куьчедани, квалалхали урус члалал рахазва. Члал квадарайла, чун халкъ яз амуькъдани, балаяр? - су-

ал гана Э. Саидовади. (Аялри "ваъ" лагъана жаваб гана.) - Машаллагъ, члал хвейила, ам чна чи диде, Ватан хвейи мисал я.

Владик Батманова вичин рахунра Алирза Саидов халкъдихъ рикел кайи шаир тирди, адан шииррай и кар тестикъарзавай царар келуналди субутна. "Зи рикел алай къве шаир ава, - давамарна ада. - Сад - Алирза Саидов, садни Стлал Сулейман я. Абур заз зи илгъамдин рекъе экв гузвай къве гъед я".

И царарин авторди А. Саидован яратмишунрин гуьрчегвал, тамамвал, фикирин деринавал къейдна ва вичи 1981-йисуз сифте яз кхъей манирикай ва тамамарай А. Саидован "Эминан гъарай" члалаз кхъей маниди Дагъустандин телевидениди кыле тухвай "Чна бажарагълубур жа-

Хайи члалан лап
хъсан муаллим

Хазран КЪАСУМОВ

Аскер-интернационалист Абдул Саидован тварунихъ галай Эминхуьруьн юкъван школадин гуьрчегдиз безетмишнавай актовый залда "2022-йисан хайи члалан лап хъсан муаллим" лишандик кваз тухузвай республикадин конкурсдин муниципальный пай кыле фена. Ана райондин школайра лезги члалан ва литературадин тарсар гузвай 6 муаллимди иштиракна. Абурун пешекарвиллиз ва устадвиллиз 7 касдикай ибарат тир жюриди (председатель - РУОдин начальниқдин заместитель Къачабег Аминнов) къимет гана. Нетижда конкур-

Дагъустандин педагогвилин институтдин филологиядин факультетдик экечна, 1985-йисуз анаг акъалтарна.

Жегъил муаллимди вичин зегъметдин рехъ Къасумхуьруьн 1-нумрадин юкъван школада урус члалани литературадин муаллимвиле кваллахунилай башламишна.

1994-йисалай инихъ И. Шидиевади Цийи поселоқдин юкъван школада дидед члалан ва литературадин тарсар гузва. Квалахда тежрибалу муаллимдихъ гъар йисуз агалкъунар жезва. Икел, Индира Мегъамедтагъировнади тарсар гузвай аялри лезги члалай тухузвай олимпиадайра квенквечи чкаяр къаз шумуд йис я. Идан гъакъиндай му-

сда, 114 балл къачуналди, 1-чкадиз Цийи поселоқдин юкъван школадин муаллим Индира ШИДИЕВА лайихлу хъана. 2 ва 3-чкаяр Сийидрин юкъван школадин муаллим Дилъра Рамазановади ва Зизикрин юкъван школадин муаллим Салигъат Гъажибалаевади къуна. Конкурсада тафаватлу хъайи ва иштираккай муаллимрив райондин образованидин управленидин грамотаяр вахкайдалай гуьгъуьнлиз чун районда лезги члалан лап хъсан муаллим лагъай тварциз лайихлу хъайи И. Шидиевадихъ галаз гуьруьшмиш хъана.

Индира Алидхуьррай тир Мегъамедтагъир ва Эрзилахум Аллагъкъулиеврин хизанда дидедиз хъана. Яргъал йисара вири уьлкведа машгъур тир Къасумхуьруьн консервиардай заводда намуслудаказ квалалахди дидедини бубади чпин 6 веледини низам-ахлакъ аваз тербияламишна.

- Дидедизни бубадиз закай дуктур хъана кланзавай, - лугъузва Индира Мегъамедтагъировнади. - Амма зи рикле гъвечи классра келзавай йисарилай инихъ муаллим хъунин къаст авай. Мурад къилиз акъатунал, виридалайни гъуьрметлубурукай сад тир муаллимвилин пешедин иеси хъунал къе за шадвал ийизва ва жув бахтлу инсан яз гъисабзава.

И. Шидиевади и келимаяр лагъайла, зи рикел тувькверин шаир Надым Хикмета лагъай гафар хтана: "Ашкъидалди квалалах физвай ва шадвилелди квалализ кхезвай инсан бахтлу кас я". Ара датлана 37 йисуз риклик шадвал кваз кваланинни школадин рехъ атлузвай Индира муаллимдиз и келимаяр хас яз акъазва заз.

Къасумхуьруьн 1-нумрадин юкъван школа лап хъсан къиметар аваз акъалтарай руш 1980-йисуз

аллимдиз Дагъустан Республикадин образованидин министерствовади ва райондин образованидин управлениди ганвай гъуьрметдин грамотайри шагидвалзава.

И. Шидиевади чирвилер гайи ва гуьгъуьнлай чпикай лезги члалани литературадин муаллимар хъанвай гадайрин ва рушарин къадар тимил туш.

- Индира Мегъамедтагъировнадикай рахадайла, "Муаллим", "Тербиячи", "Насигъатчи" гафар члехи гъарфарилай кхъиниз лайихлу я, - лугъузва школадин директор Бег Абдулашимович Ягъибегова. - Ада райондин дидед члалан муаллимрин конкурсда гъалибвал къачун тебиби кар я. Адахъ гъам дерин чирвилер, гъамни квалалахдин гзаф йисарин тежриба ава. Кылинди, адан рикел хъанвай пешедал ва аялрал гзаф ала. Икел хъайила, квалалахда агалкъунарни жезва.

Индира муаллимдикай развиллин келимаяр Къачабег Аминова, РУОдин патав гвай информациядинни методикадин центрадин директор Муминат Бабахановади ва райондин хайи члаларин муаллимрин ассоциациядин руководитель Гуьзел Межидовади лагъана.

Малум хъайивал, И. Шидиевади келзавайбур лезги члалал ва литературадал ашукъарунин мураддалди ачух тарсар, семинарар, мастер-классар, лезгийрин машгъур шаирин ва писателрин юбилейрин мярекатар, келзавайбурун конференцияр кыле тухузва.

Индира Шидиева школада 6-классдин руководителни я. 15 аялди келзавай и класс ахлакъдин, низамдин, келунрин жигъетдай хъсанбурукай сад я.

И. Шидиевадиз школадин муаллимрин, келзавайбурун ва абурун диде-бубайрин патай лайихлу гъуьрмет ава.

Надият ВЕЛИЕВА

Малум тирвал, алай девир вири инсаният патал гзаф секинсузди ва хаталуди хъанва. Садлагъана пайда хъайи ковидди гыкъван жегъил, гъагъил чанар уьмуьрдивай авуна, гыкъван инсанрин рикле хажалатни гъам туна.

Медицинадин рекъяй дуьньядин алибри лазим тир серенжемар къабулзаватлани, гъа гъисабдай яз, вирусдиз акси цийи-цийи вакцинаяр акъудзаватлани, гъайиф хъи, ковидди къвердавай къил хкажзава. "Омикрон" цийи штаммдикди Дагъустандани азарлу инсанрин къадар гзаф хъанва. Къалабулух кутай кар мадни ам я хъи, коронавирсудин азардик аяларни гзаф начагъ жезва. Дагъустандин здравоохраненидин министрстводин делилралди, чи республикада 10 агъзурдавай виниз аялар ковиддик азарлу хъанва. Абурун арада азарди тади гайибурни кими туш... И карди неинки духтуррик, гъагъил дидебубайрикни къалабулух кутазва.

И йикъара зун аялар коронавирсудик азарлу хъунин гъалар гъагъил ятла ва абур начагъ тахъун патал гъихътин серенжемар къабулзаватла чириз Махачкъала шегъердин

Экуь, ми хъи, регъимлу рикI...

аялрин 1-нумрадин поликлиникада къвалахзавай, вичихъ 40 йисан стаж авай, къилин категориядин медсестра **Раиса Мизамудиновна МУСАЕВАДИХЪ** галаз гуьруьшмиш хъана. Агъадихъ чи арада къиле феи суьгъбет гузва. 40 йис - им тамам са девир я. И йисара, низ чида, адан гъиликай гыкъван аялриз куьмек хъанатла!

Алай вахтунда куь участкада шумуд аял ава? - суал гана за адаз.

- Санлай къачурла, - 878 аял. Абурун 17-18 йис жедалди чи учетда жезва.

Куьне йикъа шумуд аял къабулзава? - Духтурдихъ галаз санал - 10-15 аял. Идалай гзаф къабулзавай дуьшуьшарни тлимил туш.

Ковидди гъатта аялризни инсаф тийизвай вахтунда куь участкада адакди азарлу аялар авани?

- Чи участкада 6 аял ковиддик азарлу хъана. Духтур Саижат Къазимегъамедовна Шамиловадихъ галаз санал чна абур къвалера сагъар хъувуна. Къилди къачуртла, гъар пуд йикъалай духтурдихъ галаз, къвалериз физ, вирусдиз акси дарманар, витаминар гуз, анализар къачуз, аялрин сагъламвилел датлана гуьзчивал тухвана. Диде-бубайривай аялриз къфетлу тлуьн гун, къвалин гъава мукъвал-мукъвал дегишарун истемешна. Къабулай серенжемрин нетижада аялар сагъ хъхъана. Алай вахтунда участкада ковиддик азарлу аялар авач.

Аялар ковиддик азарлу тахъун патал куьне гъихътин серенжемар къабулзава?

- Чехи аялривай чна маскаяр алукулнал амал авун, диде-бубайривай гъвечи аялар инсанар гзаф къват хъанвай чкайриз тухун тавун, азардин сифтегъан лишанар малум хъайивалди, участкадин духтурдиз хабар гун тлалабзава. Мадни, аялрихъ и хаталу азар галукуь тавун патал чна аялриз витаминар, микроэлементар гузва. Эгер чавай дуьз диагноз эцигиз тахъайтла, чна абур шегъердин гзаф хилерин больницадиз рекъе твазва.

Телевизордай хабар гайивал, Москвада, Санкт-Петербургда ва маса шегъерра 16-17 йис хъанвай жаванриз ковиддиз акси, цийиз акъуднавай "Спутник-М" вакцинадин рапар ягъиз башламышна. Куь поликлиникада и кардин патяхъай гъихътин гъалар ава?

- И йикъара чаз шегъердин здравоохраненидин идаради 16-17 йис хъанвай аялриз ковиддиз акси яз "Спутник-М" вакцинадин рапар ягъунин тапшуругъ ганва. Амма, гъайиф хъи, диде-бубайри и кардиз разивал гузвач. Гъелелиг са аялризни коронавирсудиз акси раб янавач. Чун диде-бубайр и серенжем-

дин важиблублин гъавурда тваз алахъзава. Умуми къуватралди азардин вилик пад къуна, чи гележегдин несил сагъламди яз чехи хъун чи пак везифа я.

Аялар гзафни-гзаф гъихътин азаррикди кефсуз жезва?

- Нефесдин органрихъ галаз алакъалу (бронхит, стлалжем), садакай масадак акатдай, агъургандик, дуркунрин (пиелонефрит, нефрит) ва гзаф маса азаррикди начагъ жезва.

Азарлу аялрин къадар гзаф яни?

- Гъайиф хъи, эхиримжи вахтара абурун къадар гзаф жезва.

Куь фикирдалди, и кардин сеbeb вуч я?

- Себевар гзаф ава. Месела, экологиядин гъалар пис, недай-хъавадай шейэр ерисузбур хъунилай, аялрин ми хъивал хъун тавунилай, азаррин вилик пад къадай серенжемрал амал тавунилай ва гзаф маса крапирлай аслу я.

Къилди къачуртла, аялар садакай масадак акатдай азаррик кефсуз жезвани?

- Жезва, гъелбетда. Лугъун лазим я хъи, азаррин вилик пад къадай рапар ягъунин нетижада и жуьредин гзаф азарар терзава.

Куь поликлиникада къвалахдин шартлар кутугайбур яни?

- Сифтедай чун са къулайвални авачир дараматда авай. Гила, къез аквазва хъи, чи кабинетар еке, чими ва ми хъи я. Алай вахтунда поликлиникада аялрин сагъламвал ахтармишдай тамам мумкинвилер ава. Къилди къачуртла, ина медицинадин рекъяй вири жуьредин пешекарри къвалахзава, гъагъилни УЗИ-дин, ЭКГ-дин, массаждин, рапар ядай кабинетар, лабораторияр кардик ква.

Къвалахзавай коллективдикай вуч лугъуз жеда?

- Чи коллектив екеди ва дуствилинди я. Яргъал йисара къвалахай духтурар ва медсестраяр, гъайиф хъи, саки амач, абур пенсиядиз фенва. Коллективдиз гзаф жегъилар атанва. Абурун вири чпин пеше дериндай чидайбур, аялрал рикI алайбур я. Чи гележегдин несил сагъламди яз чехи хъун патал абурун члугъазвай зегъмет екеди я.

Къалабулух кутазвай гъихътин месэляяр ава?

- Лугъудай хътин четинвилер чаз авач. Амма графикдин бинедаллаз аялриз рапар ядайла, гзаф диде-бубайри, аялар агъургандик азарлу жеда лугъуз, рапар ягъиз разивал гузвач. Чун жезмай къван абур гъавурдик кутаз алахъзава.

40 йисуз са чкадал зегъмет члугун! Инал Раиса Мизамудиновнадин уьмуьрдин рекъерикай ва къвалахдикайни лугъун кутугнава.

Ам 1960-йисуз Къасумхуьрел зегъметкеш хизанда дидедиз хъана. Адан буба Мазанов Мизамудина Къасумхуьруьн электросетрин къурулушда шофервиле къвалахзава. Диде Нурията, пенсиядиз фидалди, райбольницадин садакай масадак акатдай азаррин отделинида медсестравиле къвалахна. Абурун хизанда 6 велед (5 рушни са гада) тербияламышна, уьмуьрдин шегъередал акъудна. Виридаз пешекарвилин юкъван образование гана. Гъардахъ чпин къвал-югъ хъанва.

1977-йисуз хуьруьн школа агалкъунар аваз куьтягъна, Раиса Махачкъалада медучилищедик экечна. 1979-йисуз анаг дерин чирвилер аваз куьтягъай жегъил пешекар Хивдин райбольницадин хирургиядин отделинидиз къвалахал рекъе туна. Гуьгуьнлай, эвленмиш хъайила, жегъил хизан Пенза шегъердиз (адан юлдашди гъана къвалахзавай) фена. Ина Раисади са заводдин санчастьна къвалахна. 1982-йисуз хизан Махачкъаладиз хтана. Гъа и йисалай инихъ Раиса шегъердин аялрин сагъламвилин къуллугъда акъвазнава. Ада сагъарай аялрикай къе чпикай диде-бубайр хъанва. Гила адан патав гъабурун аялар къезва. Къвалахай вири чкайра ада вич чирвилералди, алакъунралди, везифайрив эгечизвай тегъердалди хкъанавай пешедиз вафалу тирди субутна. Гъамиша сивел хъвер алай, масадан дердиникай хабар къадай медсестради вичин намуслу зегъметдалди коллективдин ва аялрин диде-бубайрин патай еке гъурмет къазанмишнава.

Инал аз Раисадихъ галаз яргъал йисара са участкада къвалахзавай духтур-педиатр Саижат Къазимегъамедовна Шамиловадин гафар гъиз кланзава: "Раиса Мизамудиновна гзаф къени къилихрин, сабурулу, мергъяматлу инсан я. Медсестрадин рикI, гъелбетда, экуьди, ми хъиди, регъимлу хъана кланда. И ерирри Аллагъди адаз ганва. Ам еке тварарихъ, шабагърихъ калтугъавач. Ада вичин участкада авай аялар сагъламбур яз чехи хъун виридалайни чехи шабагъ яз гъисабзава".

Раиса Мизамудиновна, хъсан пешекар хъиз, вафалу уьмуьрдин юлдаш, клани дидени я. Алай вахтунда пенсияда авай вичин уьмуьрдин юлдаш Асретахъ галаз санал 4 велед (2 гадани 2 руш) тербияламышна. Чехи хва Артура Махачкъалада АС-престиж фирмада къвалахзава. Ада вичин хизан галаз Нижневартоскъда яшамаш жезва. Эльнаради Махачкъалада аялрин психоневрологиядин центрада медсестра яз зегъмет члугъазва. Азад алишверишдин хилен работник я.

Гъурметлу Раиса Мизамудиновна, ваз Аллагъди чи гележегдин несилдин сагъламвилин къаравулда мадни яргъал йисара акъваздай къуватар гурай!

"Айболит" газетдай. Гъазурайди - Надият ВЕЛИЕВА

• **Яхун инсанри бедендин** занвал артухарун патал регъенвай 2-3 клерецдал са истиканда авай пиво илична, тупари къур са тлимил къел ва чайдин са тлуруна авай вирт алава хъувуна, йикъа са сеферда хъвада. Са вацран вахтунда беден 2-3 килограммдин залан жеда.

• **Хуквадин** кислотность агъуз хъанвайла, къурурна куьлуь авунвай 100 г дамардин пешерал са литр яру чехир илична, къве гъафтеда къайи ва мичи чкада эцигда ва гъар юкъуз юзурда. Ахпа ам сив агалнавай къапуна зайиф цлал, эцигна 10 декъикъада ргада. Къайи хъайидалай къулухъ куьзна, фу недалди вилик йикъа пуд сеферда са вацран вахтунда гъар сеферда 50 г ишлемишда.

• **Хуквада** хер авайла, картуфар ругунвай яд хуькуьрнавай цегъерен некледди хъсандиз куьмека. Зур истиканда авай некледиз 1/3 истиканда авай картуфрин гъалима яда. Ахпа йикъа пуд сеферда фу нез 2 сят амайла, ишлемишда.

• **Йикъа** ругуд сеферда тлимил-тлимил тлуьн рикI азаррикай хуьдай виридалайни хийирлу къайда я.

• **Ксудалди** вилик са истиканда авай бурандин миже ишлемишайтла, нервияр къайдадик акатда ва хъсан ахварни къведа.

• **Руфунник** ял акатнавайла, хуьрекдин са тлуруна авай члутран цуькверал са истиканда авай ргъзвай яд илична, 5 декъикъада зайиф цлал эцигна ргада. Ахпа ам къурна, 1/3 истиканда авайди ишлемишда.

• **Пурнир** къай афнийрин яд дамарра ивидин гъерекат йигин хъуни тади гузвайбур патал гзаф хийирлу я. Ам икI гъазурда: ксудалди вилик са банкадиз 2 литр яд цада ва аниз куьлуьз куьткъуьнавай афнир ва са тлимил пурнир, лимондин са клус вегъена, холодильникда эцигда. Пакадин юкъуз са истикандин къатла авайди хъвада. И къаришма къве йикъан вахтунда хъвана куьтягъда. Ахпа цийиди (порция) гъазурда.

• **Дунбукуьл** (копчик) тлазвайла, эрекъ ва укьус (9%) сад-садак какадарна, 8-10 къат жуна къежирна, тлазвай чкадал эцигна, целлофандалди ва чими шарфуналди клевирда. Ихътин цлуд процедура авурла, регъят хъанвайди гъиссада.

• **Къен** клеви хъанвайла, экуьнахъ са истиканда авай рганвай чими циз чайдин са тлуруна авай лимондин миже ва я са тупла авай къел вегъена хъвада. Идалай гуьгуьнлиз руфуниз массаж ийида.

• **Къвачер** дакълунвайла, петрушка гзаф хийирлу я. Ам икI гъазурда: петрушкадин са клунчи куьлуьз куьткъуьнна, адал 2 истиканда авай ргъзвай яд илична, 30 декъикъада тада. Ахпа ам куьзна, йикъа къве сеферда, арада са шумуд сят аваз, хъвада.

• **РикIин** азарар сагъаруниз таза вергер гзаф хийирлу я. Хуьрекдин 2 тлуруна авай куьлуь авунвай вергерал 0,5 л ргъзвай яд илична, 5 декъикъада зайиф цлал ргада. Ахпа ам куьзна, йикъа 4 сеферда 0,5 истиканда авайди, фу нез 10 декъикъа амайла, ишлемишда.

• **Къил** тлазвайла, чайдин са тлуруна авай шивитдин тумунал са истиканда авай ргъзвай яд илична, 2-3 сятда тада. Ахпа ам куьзна, суткада са сеферда къаришма вири санлай хъвада.

Римма ГБАЖИМУРАДОВА

Лезги поэзияда за сифте Етим Эмин кьатланай. Ам авайди зи рикли гьиссзавай. Адал гьалтдайдни заз чизвай хьиз тир. Зун акъваз тавуна кьекъезвай. Девирдин дам кьунвай, адахъ галаз санал кам вегъезвай, вири дуьньядин дерт-гьам вичиндай къазвай, вири планетадин дердеривди уьмуьр кьиле тухузвай, гьа са члавуз вичин хайи чилел жеммай къван ашукъ, хайи члалал инжиар туйкьурзавай ихьтин шаирар тек-туьк жеда.

Са юкьуз ам зи велик акъатнай. Садлагана. Са михьи муьгьуббат, мужидат хьиз. Зун мягьтел хьана амуькнай. И гуьгьулдин, и шиирин иервилел. Ихьтин шаирар анжах чехи, михьи гуьгьулди туйкьурда.

Алирза САИДОВ... Асул шаирдин тварни, вичин шиирар хьиз, иерди хьа-

Элдихъ галаз ихтилат

йила, заз гьамиша хвеша жеда. Адан тварци, иондин нянихъ секин шагьварди юзурзавай пешери хьиз, виширишзава. И твар "Поэзия" твар алай хару перидин мили кушкундиз ухшар я.

"Хцихъ галаз ихтилат" - Алирза Саидован за келай сад лагьай ктаб. Шаирдин эхиримжи ктаб. Келелиз-келелиз, зи вилерикай аял члавар карагзава. Аял члавуз акур, жув гьейран авур лезги чилин шиклар цийи кьилелай вахузза зав Алирзадин кьудрат гьай кьелемди...

Ник. Аял члав. Бадедихъ галаз кьуьлуьн кьилер кватлиз фидай члавар. Чна цийи квалер эцигнавай. Чун дидедихъ галаз асунарун патал цеквер гьиз фидай. Гвенвай никлин самари, квачер чухвана, хер-хер ийидай. Нянихъ квачер чухьудайла, хирери хьуцлур гудай. Гьамиша зун и никлерин гевгилел мягьтел жедай. Ракъини тланурди хьиз кузвайтани, япай фидачир. Никлин хьипивилел, дерейрал, гуьнейрал, къакъан цавун виливилел гьейран жедай...

Ахпа гзаф йисар хьана заз ник такуна. И иервилер такуна азим йисар я заз. Алирзадин шиирри а гуьзелвал, аялвиллин мили члаварин атирар вахузза зав. И шиирра лезги чилин иервал, экв, ракъинин чим, нур, чи никлерин хьипивал, самарин атир ава. Алатай асирдин 60-70-йисарин секин, бахтатар гатарин, бадейри айванрик, кьурарик гам храдай архайин гатарин атир ква... А члавуз гад гьикъван яръиз аквадай...

"Хцихъ галаз ихтилат"... 1978-йисуз акъатнава и ктаб. За юкьван мектеб акъалтларай йис. И ктаб келелиз-келелиз, за веревирдзава: яраб за а члавуз, а йисуз вучзавайтла? Бакудиз имтигьанар вахуз фейи члавуз ам амайтла? Ваъ. А йисан июндин 25. Чна, мектеб акъалтарна, "эхиримжи йиф" тешкилнава. Хьсандиз рикеллама: а йифиз дуьньядин чемпионатдин финал кьугъвазва: Аргентина-Голландия. Зани стхади гьайиф члугвазва, килигиз хьанач лугьуз. Амайтла Алирза Саидов? Ваъ... Ам гьа йисан мартдиз... Мез кьезвач.

А члавуз чаз садазни чизвачир и твар. Чара-чара халкъарин шаиррин тварар чизвай чаз. Муьквал, яръгал халкъарин - Франциядин, Кубадин, Чилидин, Бразилиядин... шаиррин тварар чаз чизвай. Амма жуван хайи члалал хьизвай жуван шаирдикай хабар авачир. Чаз лап муьквал, лап чи япун кланел хайи дидед члалал икьван иер шиирар кушкунзавай шаир чизвачир. Чирнавачир. Адан твар кьун къадагьа тир къван Самурдин и пата.

Амма Алирза Саидов чизвайбур, адан шиирар келзавайбур авай къван! Чи физикадин муаллим, вичини хьинар ийизвай Шихзада Веледоваз ам чи халкъдин чехи шаиррикай тирди чизвай. Белки, Алирза Саидов амач лагьай ван атай члавуз ам гзаф перишан, гьамлу тир жеда. Анжах чаз чир хьанач. Шихзада муаллим вичин рикелвай-

ди, вичин риклин тлал идаз-адаз лугьуз кьекъведайбурукай тушир. А члавуз Алирза Саидован тварци чаз затли лугьудачир.

Чаз гила чир жезва Алирза Саидов, Етим Эмин вужар ятла... Стлал Сулейман, Забит Ризванов вуж ятла... Чна чирдай затлар, чирна кланзавай затлар гьикъван гзаф я! Чакай чухьунхнавай, чаз чир хьун къадагьа тир затлар гзаф тир къван! Гзаф!

Алирза Саидов... Адан поэзия харуди, экуь рангаринди я. Адан шиирар келайла, ваз акъ жеда хьи, абур квалел ацукьна ваъ, гатун гуьлуьшан йикъара, шагьвар алай къакъан пелерал, гьикъван килигайтани тух тежедай хайи чилин иер акунар вилелай ийиз, кьелемдиз къачунва. Адан кьудрат квай кьелемди ваз такур йисар-члавари кьалурда, вун и дуьньядиз гьеле атанвачир члавари ваз аквада.

"Хцихъ галаз ихтилат" шаирдин са вичин хцихъ галаз ихтилат туш. Ам чухъ галаз, гьар са келзавайдахъ галаз ихтилат я. Хайи чилихъ галаз, хайи элдихъ галаз ихтилат я.

Уьмуьрдин гуьзелвилекай, хьсанвилекай, хьсан инсанрикай, хайи элдин ацукьун-къарагьуникай ихтилат я.

"Хцихъ галаз ихтилат" акъван верци ихтилат я хьи, ваз ам куьтягъ хьана клан жедач. Ам вуна са кьилихъай иер мах, гьикаят хьиз келда. Анай чаз гьардаз жуван аял члавар, хайи хуьр, адан уьруьшар, пелер, рекьер, цларар, хайи хуьруьн инсанар, чи бадеяр, бубаяр аквада, чи уьмуьрдин лап верци члавар рикел хкведа. Им Алирзадин кьелемдин кьуват, адан руьгьдин, кьенепатан алемдин гевгвал, бажарагьдин къакъан дережа я. Асул шаирдин чехивал, кьелемдин гуж адан гьа сад-къве шиирдилай, гьа са ктабдилайни чир жеда.

Вучиз ятлани, уьмуьр куьруь жеда чехи шаиррин. 47 йисан уьмуьр. На лугьуди, Алирза хайи чилихъ, элдихъ, келзавайдахъ, пакаман несилдихъ галаз эхиримжи ихтилат авуна, фенва. И ихтилат куьтягъ тежер, даим цийи, инсандик руьгъ кутадай, хьсан крариз, мердвиллиз эверзавайди я. Ада хайи чилизни дидед члалаз икрам ая, жуван лезгивал, лезги руьгъ, жуван лезги твар гьамиша вине яхъ, ам са члавузни къацлурмир лугьуз ва ихтилатдив... За жуван риклин тлал Алирза Саидовакай шиирдалди ачухзава:

Атаналдай Алирза чи хуьруьзни

Эхиз жезвач завай са кар гилани, Фей девирдин ихьтин са кар хьанва дерт: Карагзава зи вилеркай гилани, Хуьруьн юкьвал кьве шаир чи къвазна перт...

Атаналдай Алирза чи хуьруьзни, Забит галаз кьекъвеналдай рекьера. Девир тир ам аслан лугьур кьуьрезни, Эл хуьрезвай, тлуб туйкьуриз лекьерал.

Хайи чилел, лекъ хьиз, ашукъ кьве гуьгьул, Акъвазналдай хуьруьн юкьвал атана. Къван вегъей хьиз хьанвай ина эл кьегьуьл,

Саларнавай чи игитрин майданар.

Лагьанай жед Алирзади Забитаз: "Стха, ина шаирдиз мас авачни? Гьинва рушар? Вучиз ганач цуьквер чаз? "Куьн хвашкалди!" лугьудай кас авач хьи!"

Куьз экъечнач эл куь велик, шаирар? Чи рушари цуьквер вучиз ганач кьез? Келнач куьне чаз куь цийи шиирар, Са баркалла, я са бугьнар хьанач кьез.

Атаналдай Алирза чи хуьруьзни, Акъвазналдай буш рекьериз килигиз. Вилин накъвар адан хару гуьгьулдиз Авахьнай жед стлал-стлал, тили хьиз...

Атаналдай Алирза чи хуьруьзни, Забит галаз кьекъвеналдай рекьера...

Зенд

Тербия гудай аманат

Масуб МАГЪМУДОВ,
отставкада авай полковник

2019-йисуз А.ОМАРОВА, М.БАБАХАНОВА кхьенвай Стлал Сулейманан райондин 90 йисаз талукьарнавай "Край мыслителей и поэтов" ктаб чапдай акъатна. Абурукай сад райондин кьил Нариман Шамсудинович АБДУЛМУТАЛИБОВА, вичин кьул алаз, хьсан чими гафар кхьена, зазни багьишна.

Ктабдин мана-метлебди зун гьейранарна. Ам хьсан куьмекчи я муаллимриз, аялрихъ галаз тербиядин кваллах тухузвай вирибуруз. Гьикъ хьи, ана чи ватандин ва халкъдин къагьриманвиллин руьгъ ава.

Ктабда чи райондин экономикадиз, культурадиз, образованидиз, уьмуьрдин вири хилериз талукъ лап герек делилар, рекъемар, шиклар ава. Шиклариз килигай инсан гьавурда гьатда: чи чилериз гьакъван багьа, гуьрчег тлебиат хас я. Хуьрериз, куьнейриз, рекьериз килигайла чир жезва хьи, чи инсанар яшамаш жезвай гьалар кьвердавай хьсан жезва. Хуьрера цийи квалер эцигнава, куьнейра кьир цазва, къван твазва. Цийи хуьрер, багьлар, фермаяр, школар, туйквенар, базарар, кар-кеспидин цийи цехар арадиз кьезва. Инсанриз чпин кьил хуьдай мумкинвилер артух жезва.

Ктабдин чинрай келзавайдаз райондин клвенквечи рабочийрин, багьманчийрин, алимрин, генералрин, духтуррин, муаллимрин, артистрин, шаиррин, спортсменрин шиклар, тварар, абурукай куьрелди кхьенвай малуматар жагъизва. Гьакъикъатдани, чи район шаирринни арифдаррин, алимринни генералрин, зегьметдал, хайи ватандал рик алай инсанрин махан я!

Етим Эминан, Стлал Сулейманан, Алкъвадар Гьасан эфендидин, академик Абдусалам Гьуьсейнован, генералар - стхяр тир Михаил ва Сергей Меликоврин, генералар-стхяр Гьажикъурбан ва Мегьамед-Гьанифа Шайдаеврин, генерал Тагьир Эминован, Россиядин Игит Радим Халикьован, лап зурба премийрин лауреат Генрих Гьасанован, композиторар: Готфрид Гьасанован, Сейфуллаг Керимован, Россияда виридалайни жегьил физик, илимрин доктор Заур Алисултанован ва гзаф маса алимрин, шаиррин, къагьриманрин ватан тушни бес! И ватанди чи республикадиз ва вири

чехи уьлкведиз гзаф руководителар, экономика, дуланажагъ велик тухуз алакъай ксар гайиди чир жезва. Ктабда абуруз лайихлу чка ганва.

Ктабдин эхирдай райондай акъатай вири алимрин сиягьар, абурун фамилия, твар, хайи хуьр, алимвиллин дережа кьалурна, ганва. Им чаз, келзавайбуруз, дамагдай кар хьанва. И сиягьдиз килигайла, аквазва, Стлал Сулейманан райондай 283 алим, абурукай 65 кас илимрин докторар акъатнава. Им гьеччи рекъем туш.

Дагьустанда мад икьван алимар ганвай маса район аватла, заз чидач.

Лагьана кланда, кьилди хуьрер къачуртлани, алимар Зугьраба хуьрряй, Гьетягьай, Алкъвадрилай, Цмурдилай, Курхуьрелай, Агьа Стлалдилай, Кьасумхуьрелай гзаф акъатнава.

Ктабдай, алимрин хьиз, чи район магьшур авур хейлин руководителрин тварарни чир жезва. Герейханован тварцихъ галай совхоздин директор хьайи Мигьрала Бачханов, "Калининский" совхоздин директор хьайи Сиражудин Альдеров, Кьасумхуьруьн консервирдай заводдин директор хьайи Рамазан Расулов ва масабур гьа жергедай я. Рикелай физвач абурун тварар! Вучиз лагьайтла, абуру, чпин нефс къати тавуна, халкъ патал югьди-йифди зегьмет члугуна!

Ктаб гьар са хизанда хьана кланзавай ядигар я. За адакай, школар аялрихъ галаз гуьруьшмиш жедайла, менфят къачузва.

Цийи ктабар

Урус члалал сифте яз

Билал АДИЛОВ,
РФ-дин писателрин Союздин член

И йикъара "Мавел" чапханада урус члалал сифте яз РД-дин лайихлу муаллим, хьсан шаир Гьулангерек ИБРАГЪИМОВАДИН "Вилив хуьн" ("Ожидание") ктаб чапдай акъатнава.

Шиирар урус члалаз машгьур таржумачияр тир Евгений Чеканова, Арбен Къардаша, Мурад Саида ва Гуьзеля Гьасановади элкьуьрнава.

Шаирдин эсерар, мана-метлебдал гьалтайла, са шумуд терефдинбур я. Иллаки кланвиллиз талукъ эсерри еке чка къазва. Хайи диде ва ватан клан хьунин, абуруз датана вафалувал хуьнин гьиссери келзавайбурун риклерикни гьалаба кутазва.

Дидедин лайлай, гьилерин чим, тавази, хуьруьнарни насигьатар са члавузни рикелай алудиз жедач, тести-кьарзава шаирди.

Хайи чилин тлебиатдин рангариз, жуьреба-жуьревиллиз, сесериз бахшнавай эсеррани шаирди устадвал, руьгьдин ачухвал субутзава.

Аялар патал теснифнавай шиирри келзавайбур мадни артух желбзава.

Куьрелди, цийи ктаб лап кутугай савкъат хьанва. Адаз сифте гаф и цларин авторди кхьена.

ГАЗЕТ КИЕЛЗАВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Тамила САЛМАНОВА

Гъезел

Бязибур хъанва члур, я четин вяде,
Инсанвал къакъатна - хесетар
хирде.

Писдаини хъсандай акъатзамач
къил,
Девирди алудна атундин перде.

Са дуьз рехъ къалурдай касни
галачиз
Далудихъ, кieverа гъат тавуй бенде.

Бахтлу я къуьзубур авай
квал-хизан,
Хтулриз чешне я бубани баде.

Дахдизни ая на гъилин галайвал,
Куьн хуьх чун паталди,
играми ДИДЕ!

Къе са диде...

Къе са диде ацалтна зал,
Рикле дердер къалин тир.
Рахаз тежез, руьгдавай тлал,
Адан гьалар четин тир.

Ачух тир цав, нурара - чил,
Гуьлуьшан тир, рагъ алай.
Амма диде тир лап сефил,
Адан вилел нагъв алай.

Рикл хъиткъиниз, шехъиз-шехъиз,
Ахъайна заз вичин дерт.
Яб гайила и фагъирдиз,
Амуькна зун хъана перт.

"Хизан патал уьмуьр феийи,
Гъазаватда хъана зун.
Умуд кутур рухвайрини,
Агажарна, кана зун.

Чан эцигна, хвена вири,
Ганач дарвал, члехи уна.
Вахт жедалди рухвайри зи
Къилин чларар рехи уна.

Кутаз алахънай абурук
Дуьз ерияр хас инсандиз.
Члехи хъун тир тербиядик,
Вафалу яз чи ватандиз.

Куь амалар хуш туштлани,
Виридалай заз кланда хъи.
Дидедин дерт тлал ятлани,
Куь рекъе чан къурбандда хъи.

Квадра члур хесет-бине,
Дидедин рикл шад ая тлун.
Дагъви лагъай твар яхъ вине,
Къени крар фад ая тлун".

...Гъикъван нурлу хъайитлан югъ,
Адахъ галайди я мичл, йиф.
Хайибурун квез къадиру хуьхъ.
Ахпа жеда квез лап гъайиф.

Вуж атурай

Вун аваз хъун са члехи бахт,
Зи къвалав ша, гъакл тефий вахт,
Яргал хъайла вил жезва вахъ,
Зазни къуват-гуж атурай,
Вун татайла, вуж атурай?!

Буш ракъурмир азад члавар,
Цайлапан хъиз рамна цавар,
Гъилерикай хъана лувар,
Вун атурай - къуш атурай,
Вун татайла, вуж атурай?!

Вун акурла, къведа илгъам,
Векъи цларар жеда цалцлам,
Зи сефил рикл жеда хуррам,
Заз фикирин луж атурай,
Вун татайла, вуж атурай?!

Зи члехи вах - члехи сирдаш,
Зи сеферра рекъин юлдаш,
Вун авай зун жедач яваш,
Шаир вахаз хуш атурай,
Вун татайла, вуж атурай?!

Дидед члалан члурара зун,
Шииратдин гарава зун,
Халича хъиз, тарава зун,
Зи шурвадал къуш атурай,
Вун татайла, вуж атурай?!

Кварцин нур

Багъавилиз килигначир, Къубадин
Рикл акъудна, къапар авай базардин,
Заз квайни квай квар къачунай
бубади,
Вичи лагъай къимет гана заргардиз.

Вахтар фена, яд са къадар авахъна,
Свасвилин квар куьгъне хъана,
пас къуна.

А виликан нур амачир, кхахъна,
На лугъуди, пашман тир ам, яс къуна

"Икл тадач ам" - жува жував
икъарна,
Михъна за квар, секуьл сумбатл
жагъурна.

Мукъвал-мукъвал за и саягъ
тикрарна,
За алемдиз зи кварцин нур
къалурна.

Рахаз хъана а кварцин нур,
эх тежез:
"Дишегълидин квез я ихътин
кваллахар,
Гъар камуна яхулвидиз
мугъман жез,
Къеле ганвай кварцелди из
дамахар?"

Ван тахъай гаф хъанач мад зи
япариз.
Куь фитнейрин таъсирдик рикл тлар
хъана.

Лугъуза за булахдаллай папариз:
Яхулви туш, жув жуван устлар хъана.

Хъанайтла закай субъгъурчи

Хъанайтла эгена закай субъгъурчи,
Президентдиз элкъурдай ашукъ -
чуьнгурчи.

Ашукъди тухардай, ягъиз авазар,
Манидал лугъудай вичин указар,

Хъанайтла эгена закай субъгъурчи,
Чкадиз гъидай за районни хуьр чи.
Къучийрив, икъван гагъ авур
къелетар,
Халкъ патал харж ийиз тадай
девлетар!

Хъанайтла эгена закай субъгъурчи,
Артухардай за маларин нехир чи.
Кваллахрик квачиз жедачир папар,
Няметрив ацлудай суфрадал
къапар.

Хъанайтла эгена закай субъгъурчи,
За къилиз акъуддай гъар
са фикир чи.
Инсанриз тукъурдай гъардаз
квалах-кар,
Духтурар, гъакл пул гуз, тадай за
бейкар.

Хъанайтла эгена закай субъгъурчи,
Дегишар хъийидай феийи уьмуьр чи.
Къад йисан хъийидай за жуьвни
жегъил,
Бадедин хкетрихъ галама зи вил!

Къаридиз

Хъайи йикъалай зун ви гадад свас
Мукъва хъанай чун, зун - ваз,
вунни - заз.
Сифте къилелай чун чаз хуш хъана,
Вакай заз - диде, зун ваз руш хъана.

Вун я уьмуьрдин чирайди заз дад,
Ви мез хъана ракъ лигмардай чад.
Вахъ яб акална, зун гъалатл хъанач,
Ви гелай фена, зун галат хъанач.

Квалин кайвани, зун хъана диде.
Вун чи балайрин рикл алай баде.
Зун буржлу я ваз уьмуьр амай
къван,
Заз къведач гъайиф ви рекъе гуз чан.

Авахъна ятар, алатна йисар.
Заз хазина я на гайи тарсар.
Чирначиртла на хъсан-пис - вири,
Белки, закайни жедачир зари!

Гуьлжагъан
МИСРИХАНОВА

Дагъустан

Гуьлдандин рикл гъамиша я ви
жегъил,
Цавун аршдиз къван кхажна рехи
къил.

Яргъаравай рухвайривни на ви гъил
Вугуз гъамиша гъазур я, Дагъустан.

Дагъдин уьлкве, вахъ берекат,
ад ава.
Михъи ятар, гуьлуьшан къуд пад ава.
Къадим Дербент, гъакл шегъерар
мад ава.

Серин Каспий ви абур я, Дагъустан!

Ви лекъери мукар ийиз рагара.
Машгуьл хъанва, фадлай амач
ахвара.

Къуватар квай авай хътин махара
Шарвилидин хци тур я, Дагъустан.

Гъар миллетдин халкъди, чеб сад
авунвай,
Дуствилелди сада-садан гъил
къунвай.

Адетар хуьз, бубайри фадлай
тунвай,
Мел-межлис, шад мехъер гур я,
Дагъустан!

Ви чилерал бахтлу я гъар садан
квал.
Хуьрни -шегъер сад я - тунва
къвала-къвал.

Такабур яз, дамахзава чна вал.
Вилин ишигъ, риклин нур я,
Дагъустан!

На веледриз акъул гана алазни,
Алад лугъуз дуьньядин къуд
патазни.

Хайи чилер амуькна чаз алазни,
Гъаз феийди ви сабур я, Дагъустан!

Зи вил хъанва

Дагъустандихъ

Зи Дагъустандин рехи хъанвай къил
Яргъарай акваз, агакъзава гъил.
Вахт ятлани им жив авай мекъи,
Хайи дагъларихъ ялзава рикли.
Къачудай нефес за ви синерал,
Хуррам жедай зун хайи чилерал.
Дурум гудай за къаяриз хъуьтлуьн,
Чуьлда ялаврал гъазурдай са тлуьн.
Вучиз, къисмет, на лагъанач заз сир?
Куьз авуна зун вуна фир-тефир?
Гъикл регъят хъурай бес риклиз хура,
Чан аламаз, ам гъатнава фура.
Умудар квай рикл ава вил алаз
Гатфар атунал беневшар гъаз.
Ятлани секин жезвач гъич гъалар,
Мад къвез гъатзава хиялра дагълар.

Райсудин НАБИЕВ

Дарклушар

Шегъред патав гва и макан,
Риклиз чими, гъакъван масан,
Галай вичихъ даим мугъман,
Гъаф мублагъ хуьр Дарклушар.

Къадим тарих, бине авай,
Гуьрмет-хатур вине авай,
Гъар са карда къиле авай
Мугъманперес хуьр Дарклушар.

Савзиханни Абдулкъадир
Устатар тир гъакъван магъир,
Агалкъунрихъ тахъуй эхир,
Баркаллу я хуьр Дарклушар.

Хали, ципицл, емиш, техил
Кватлиз, халкъдин шад я гуьгуьл,
Дуствал, садвал, шадвиллин гъуьл,
Авадан хъуй хуьр Дарклушар.

Тукълуьрнава къилин куьче,
Са затл ана акваз куьгъне,
Гуьрчегвиллиз авач уьлчме,
Берекатрин хуьр Дарклушар.

Къафлан ОСМАНОВ

Дуьнья

Зи жегъилвал ва мурадар
Ви рекъе за гана, дуьнья.
Зи гъалар на члур авуна,
Вун зи риклиз къана, дуьнья.

Уьмуьр гъикъван
гуьзел тир чи,
Ви пияла хъвана, дуьнья.
Вучиз вуна члурна эхир?
Вил галамач, фана дуьнья.

Хушбахтлу тир са вахтунда,
Гила зи рикл ханва, дуьнья.

Рахаз, хъуьрез феийи уьмуьр
Кармаш хъана, кана, дуьнья.

Пашман я чун алай гъалдал,
На и къал куьз гъана, дуьнья?
Хабар тахъай икъван члавал
Азиятрик хъана, дуьнья.

Низ хъана вун, низ хъижеда,
Вун затни туш, сафа дуьнья.
Чун Худадиз акси хъайтла,
Ахпа жедач дава, дуьнья.

Зи уьмуьрдихъ галамач вил,
Вакай зун тух хъанва, дуьнья.
Гъикъван ширин ятлани вун,
Вакай кефи ханва, дуьнья.

Зенд

Гуьрметлу редакция!

Жува фад келнавайтлани, мектебдиз хтайдалай къулухъ за аялриз алатай йисан 12-августдиз акъатнавай "Лезги газетдин" 3-чина чапнавай литературадин отделдин редактор Мердали Жалилован "Вун ялгъуз яни?" макъала келна. Аялриз келунин себеб ам я хъи, сад лагъайди, ана алай девирдин хъиз акъвазнавай важиблу месъла - теквал "сагъар" хъуьвунин рекъер-хуьлер жеми-ятдин вилик мурацахъди эцигзава, ам руьгъдин, эдебдин, ахлакъдин шегъредиз акъуд хъуьвунин жисгъирар къалурзава. Къвед лагъайди, алай аямдин жезгил несилдини а кар гъиссун, гъавурда аваз фикирун патал за а кардик къилни кутуна. Пуд лагъайди, логикадин а теснифунин аялрин акъулдинни къанажагъдин ерияр, зи фикирдалди, гъеле гъевчизамаз гуьжлу ийида, артухарда.

Аялар шаирдин яшайишин философиядихъ галаз танишарунилай гъейри за абуроз квалин сочиненияр кхъин меслят къалурна. Абур аялри члехи несилдин рикел хкунар, чпиз акур ва я ван хъайи вакъияр, гъатта махарни кхъинин теклиф гана. Гъаф аялри, тларар гъар жуьре яз, ганвай сад тир темадай махар, гъикаяар, рикел хкунар арадиз гъана. Гъакли ахътин хъи месъладин вилик завайни дурум гуз хъанач. "Теквиллиз" шиш теснифна. Аялри лагъайтла, "Тек къуьгъдин къиса", "Цицлине пене", "Пашман пени", "Тек хеб", "Дидедин риклин суза", "Ялгъуз бабедикай субъгъет", "Мергъяматлу кац", "Япаши Баглах", "Шехъай зуьрне" ва маса махар, рикел хкунар, гъикаяар кхъена. "Лезги газетдани" абуроз лайихлу чка гана. Им мадни хъсан кар хъана.

Зун а кардал шад я хъи, чи мектебдин аялри М.Жалилован уьмуьрдин философиядин веревирдер ва маса теснифар хушдиз келзава. Рикел хуьн лизим я хъи, алатай йисарани шаирдин теснифриз чи аялри итиж авунай.

Квез гуьрметзавай Абдул АШУРАГЪАЕВ

Абдул АШУРАГЪАЕВ

Теквиллиз

Квев гекъигин за вун, руьгъдиз
савух тир,
Акъвазнавай виш ажал гвай
луьле хъиз?

Эгена ваз хъайитла са мумкинвал,
Чи къисметра аклида вун
гуьлле хъиз.

Гум акъудда, гъич хабарни авачиз,
Фагъумлувал аваз хъайи
келледай.

Фикирайтла, гекъигунни гунагъ туш,
Вун пайда хъун бахтсузвили
желедай.

Вун пайда хъун намусдалла
Несилдин вири,
Хуьре туна аладар тек
Гунагъсуз, дугъри,
Вилер алаз хъел хуьруьз
Хквен тийизвай,
Хайи квалихъ, багъри къулахъ
Элкъвен тийизвай.

Гъикл къан за вун, махарик квай
сиклрев гвай
Къизил-гиммиш алцумзавай
киледай?

За вун инкар ийизва къе, гъамиша,
Таквадайвал бейнивандин
магъледай.
Машахди хъиз пад акъудда
инсандин,
Гъатта мягъкем хъанвай хурун
къеледай.

Затл акхвадач язухдиз вун агатай
Икъван гуьзел, алагуьзли
дуьнедай.

Вун пайда хъун намусдалла
Бубадин алкаш,
Папаз гузвай бинесуз гуьвнтл,
Аялризни каш,
Хизандивай чара хъана
Веледри ацлай,
Къабулнавай уьмуьр баят,
Вижданни къацлай.

Бамишарда на гъар нефес
легъзеда,
Алахъда вун адан гъевес
чиле тваз.

Жегъил уьмуьр клудда вуна,
куьлягъда,
Агъзур бириш гъам рикле, гъам
пеле тваз.

Вун къармах я, къаракъулах,
жанавур,
Члехи хъанвай намуссуздиз
хъилера.

Аллагъдивай тлалабун я зи мурад
Вун гъат тавун уьмуьр ргай
квалера.

Вун пайда хъун ахлакъдалла
Инсандин шеври,
Гадарнавай адет, къайда,
Къанунар - вири,
Герендани гъисс тавунвай
Муьгуьббат, илгъам,
Са члавунни къачун тавур
Халкъдихъ галаз кам.

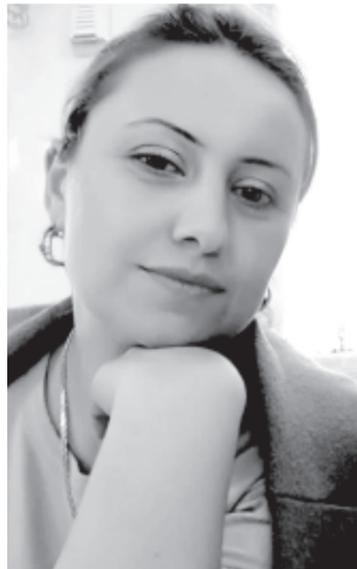
Библиотекадикай

къвед лагъай квал хъанвайбур...

Эмилля АДИЛХАНОВА,
ДГУ-дин филфакдин ОЖ-дин
3-курсуни студентка

Даггосуниверситетдин Илимдин библиотека Кеферплатан Кавказда, санлай Россиядани виридалайни чехибурукай сад я. 1931-йисуз Дагъустанда пединститут ачухнай ва адахъ галаз санал и библиотекеани арадал гъунив эгечнай. Сифтегъан куьмекни республикадин агъалийривай агакънай, абуру чпин ктабар институтдив гъуьгуьллувилелди вахкузвай. 1957-йисуз педагогвилдин институт Дагъустандин государстводин университетдиз элкъурна. И вакъиадиз талукъ яз библиотекадиз маса университетрай къиметлу ктабар пишкеш яз ракъуриз хъана...

Лейла Балабегова

Гъа чавалай инихъ библиотекадин фонд жуьреба-жуьре чаларалди кхъенвай рукописдин ва архивдин материалралди девлетлу жез башламышна. Къенин юкъуз Илимдин библиотека университетдин кар алай подразделение я. Адан фондуна 2 миллионни 600 агъурдалай виниз экземпляр (единицы хроники), гъа гъисабдай яз миллиондидлай виниз учебникар ава. Гаф кватай чкадал рикел хкиз кланзава хъи, ДГУ-дин сад лагъай ректорвиле чи ватангъли Абуталиб Абилов тайинарнай, тамам 30 йисуз ада жавабдар и къуллугъдал вичин везифаяр намуслудаказ къилиз акъуднай. Къенин юкъуз ДГУ-дин Илимдин библиотека чи баркаллу ватангълидин тиварунихъ гала.

Инаг студентрин рикл алай чка я лагъайтла, зун ягъалмиш туш. Мадни ина чи хейлин ватангълийри зегъмет члугъазва. И муькъвара за абурухъ галаз суьгъбетарна. Газет клелзавайбури абурухъ галаз танишариз кланзава.

Лейла БАЛАБЕГОВАДИН ери-бине Ах-цегъ райондин Цийи Усурай я. Ам 1981-йисуз дидедиз хъана. 1998-йисуз хайи хуьре юкъван мектеб хъсан къиметар аваз акъалтарна, ДГПУ-дин гъевчи классрин аялриз чирвилер гудай факультетдик экечйна. Адахъ пуд велед ава. Чехи руш Эмилияди ДГУ-дин психологиядин ва философиядин факультет акъалтарнава. Къвед лагъай руша - Людмилади - ДГМУ-дин медицинадин колледждин 3-курсуна клелзава. Гъевчи хва аялрин бахчадиз физва.

■ **Куьне библиотекада кваллахиз гъикъван вахт я? Къез кваллахда виридалайни вуч хуш я?** - хабар къуна за.

- Иниз зун 2001-йисуз атана. Ина кар алай пешекар яз, жуьреба-жуьре отделра зегъмет члугуна. Алай вахтунда художественный литературадин абонементдин заведующийвилдин везифаяр къилиз акъудзава.

Квалахда, сифте нубатда, заз ктабрихъ галаз кваллахун, абурун юкъва хъун хуш я. Виридалайни четинди - клелдайбуруз ктабар теклифун. Библиотекадин къуллугъчидин везифа гъар са клелчидиз итижлу жедай ктаб теклифиз алакъун я.

■ **Куь отделдин квалахдикай куьрелди суьгъбетнайтла кланзавай...**

- Художественный литературадин абонементда гъам Урусатдин, гъамни къецепатан улквейрин авторрин эсерар кватнава. Чи абонементди вузда клелзавай вири студентриз ва кваллахзавайбуруз къуллугъзава. Келдайбуруз лазим ктаб жагъуриз регъат хъун патал абуру рубрикайрик кваз эцигнава. Ина гъар садавай вичиз кландай ктабдихъ вичивай къеъкъез ва жагъуриз жеда. Келчийрин чехи паюни библиотекадин къул-

Сара Алижанова

лугъчидин куьмекдикай анжах цийи литература ва малуматар жагъурдайла, менфят къачузва.

Къилди художественный абонементдин кваллахдикай рахайтла, чна тематикадин выставкаяр, гъа гъисабдай яз сайтдин библиотекада (виртуальный форматда) эцигъзавайбури тешкилзава. Вахт арадай фейила, абуру вири цийибуралди эвеззава. Чна маса кваллахарни къилиз акъудзава, мисал яз, экскурсияр, ктабрин конференцияр, килигунар-выставкаяр, ктабрикай суьгъбетар, шииратдин мярекатар, писателрихъ ва шаиррихъ галаз гуьруьшар тешкилзава.

■ **Куь рикел кваллахал атай сад лагъай югъ аламани? Ам гъихътинди хъанай?**

- Кваллахал къабуддайла, библиотекадин директор Любовь Ивановна Алиевадихъ галаз къиле фейи суьгъбет зи рикел къе хъиз алама. Акъван хийирлу меслятар ганай хъи ада, гъатта вири уьмуьрда бес жедай къанбур.

Сад лагъай юкъуз акъван гагъди чехи коллективда кваллах тавурвилляй захъ са акъван дирибашвал авачир. Амма къени ва куьмек гуз гъазур къилихдин юлдаши зун цийи чкадал везифайрив фад вердишарна.

■ **Куь рикл алай писатель (шаир) вуж я? Вучиз?**

- Заз чи чехи шаир ва камалгъгли, XIX асирдин машгъур классик, халис ватанперес, лезги эдебият велик тухуник еке пай кутур Етим Эминан эсерар виридалайни бегенмиш я. Шаирдин дерин манадив ацанвай эсерри инлай къуллухъни, мад асирар алайтлани, хъидаказ вандайдахъ зун квелелай инанмиш я.

■ **Алай аямда куьне жуван пеше важиблуди яз гъисабзавани?**

- Гъелбетда. Къенин юкъуз информация-

дин и къил, а къил авач. Библиотекадин къуллугъчийри клелдайбуруз адай къил акъудиз куьмекзава.

Гъайиф хъи, къенин юкъуз библиотека квел машгъул ятла, гъихътин кваллах, къуллугъар къилиз акъудзаватла, ана гъихътин ктабар аватла, чехи пай инсанриз чизвач. Библиотекадин пешекарди (мисал патал, "Яндекдиллай" ва жагъуруни амай системайрилай тафаватлу яз) гъар садаз лазим информация тайин тамамвал аваз агакъарда. Лазим информация лагъайтла, автордин, ктабдин, ам чагдай акътай ва я маса вахтунин (дата) куьмекдалди жагъурзава. Библиотекайрани цийивилер гъаф ава - интернетдин девирда гъаф крар къилиз акъудиз регъат ва итижлу хъанва.

■ **Куь фикирдалди, алай аямдин клелчидиз вуч итижлу я?**

Жасмина Исрафилова

- Эхиримжи вахтара клелдайбуру тарихдин романриз ва Урусатдин алай аямдин авторрин детективриз итиж ийизва. Абурун гъуьгуьнал Урусатдин классика ва алай аямдин литература ала. Муьгъуьбатдин романар ва къецепатан улквейрин авторрин детективар хушбурун къадарни тимил туш.

■ **Са цлуд йисалай къез библиотека гъихътинди яз акъазва?**

- Библиотека адакай менфят къачузвай гъар са касдивай вири информация къачуз жедай, къулай шартлар авай информациядин центр хъун лазим я. Зи фикирдалди, гележегда библиотекайрин информациядин ресурсар неинки са чарчинбур, электронный документар, гъакни чехи пай мультимедийный информация жеда. Мумкин я, библиотекайра вини дережадин технологияйрикай менфят къачуда. Гъакъикъивал къалурзавайбуру жуьреба-жуьре къурулушралди, 3D технологияйралди, голографиядин проекторралди ва маса технологияралди девлетлу хъжеда.

Докузпара райондин Усугъчайдиллай тир **Сара АЛИЖАНОВАНИ** ДГУ-дин Илимдин библиотекада зегъмет члугъазвай чи ватангълийрикай сад я. Ингъе вичин кваллахдикай ада вуч лугъузватла:

- За Даггосуниверситетдин куьтурадин факультет акъалтарна, библиотекада зегъмет члугъаз саки 40 йис я. Студентрихъ, преподавателрихъ галаз рафтарвал авуни заз лезет гузва. Им зун кваллахал атунин къилин "себебни" я. Зи хиве 4 факультетдин - экономикадин, химиядин, биологиядин ва физический куьтурадинни спортдин - студентриз къуллугъ авуни везифаяр ава. Чна 1-курсуна клелзавай студентриз библиотекада экскурсияр тешкилзава, абуру патал ктабар хкъазава, сессиядиллай гуьгуьуниз абуру вахчун хъийизва ва цийибур гузва.

Рикел алама, жегъил, тежриба авачир

зун кваллахал къабулун патал атайла, майшатдин хилляй проректорди зун рагъметлу Любовь Ивановнадин (а члавуз ам директордин заместитель тир) патав гъанай. Захъ къилин образование авачирди чир хъайила, ада къетидакъ лагъанай: "Чина кваллахзавай вири къилин образование авайбуру я. Гъакл хъайила, вунани клелда". Са йисалай закай студентка хъана.

■ **Къез, и пеше гадарна, маса кардал машгъул жез кландай вахтар хъанани?**

- Авайвал лагъайтла, инай экъечлунин, хъсан мажиб гудай кваллахдихъ къеъкъуьнин чалишмишвилер за авурди я. Амма гъар сеферда за арза къеъйла, ам зирзбилдин ведродиз гадарнай, зун ахъайиз клан хъаначир. Ингъе гила за кваллахиз саки 40 йис жезва.

■ **Алай вахтунда библиотекадиз къезвай студентрин къадар гъаф яни?**

- Гъелбетда, виликдай хътин гъерекат амач. Электронный версиядай, интернетдай алай вахтунда лазим вири информация жагъуриз жезва. Гъавилляй библиотекадиз атунин лазимвал амач. Амма жегъилар, алай аямдин мумкинвилеризни килиг тавуна, библиотекадиз атуни, клелдайбурун залда ацукъна, гъар са цар клелиз, ктабрихъ сятралди ацукъуни чак шадвал кутазва.

Зи фикирдалди, библиотека садрани "рекъидач". Интернетди къе кваллахда, пака - чидач. Ктабар гъамиша амуькъда. Гъаниз килигна, библиотекадин пешекарарни гъамиша лазим жеда.

■ **Куьне и пеше хкъагъунин гъайиф члугъазвани?**

- Ваъ. Зун патал им къвед лагъай квал я, коллективни - хизан. Чун сад-садаз куьмекни я, даяхни. Шадвални перишанвал санал пайиз, къвал-къвала аваз зегъмет члугъазва. Чи вири уьмуьр библиотекда акъатзава. Ихътин уьмуьр заз хуш я.

ДГУ-дин Илимдин библиотекада мад са ватангълиди - **Жасмина ИСРАФИЛОВАДИ** кваллахзава.

- Зи дидени буба Стлал Сулейманан райондин Цицлерин хуьрай я. Са йисалай за ина кваллахиз 20 йис тамам жеда. Иниз къведалди за 3 йисуз ЦБС-да кваллахна. Исъята зун экономикадин абонементдин сектордин заведующий я. Чи отделдин везифайрик кваллиз ктабар вугун ва абуру вахчун акатзава. Идани инсанрихъ галаз сих алакъада аваз кваллахун истемиззава. Гъавилляй гъар садахъ галаз хуш рафтарвал авунихъ, гъар садан гъавурда акъунихъ чи кваллахда тимил метлеб авач. Идалайни гъейри, библиотекадин къуллугъчи ктабдив эгечзавай теъердилайни гъаф крар аслу я. Ам ктабрал рикл алайди ва студентриз чешне къалуриз алакъдайди хъана кланда. Алай девирда электронный ктабар печатдинбур, адетдинбур, чун вердиш хъанвай жуьрединбур квадариз алахъзава. За умудзава, инсанар халисан, гъиле къуна, клелиз жедай ктабдин лезетлувал екеди тирдан гъавурда акъада. Им са куьниви гекъигиз тежедай гъисс я эхир. Ктабдихъ вичин атир (ни) ава. Вуна ктабдин жилд гъиле гъиссзава, яргъал са девирда къенвай фикирин деринвал гъиссиз, абуру, тлуб эцигиз, царба-цар клелиз хъун, элкъурзавай чарарин сесинин ван атуна са куьнивайни эвезиз жедач.

Эхъ, зун Жасмина Исрафиловадин, гъакл библиотекада кваллахзавай чи амай ватангълийрин гъар са келимадихъ галаз рази я. Дугъриданни, ктабдив къведай са затни авач. Библиотекадин дуствилни коллективдихъ галаз суьгъбетар авурдалай къуллухъни заз анай хъфиз кланзавачир. Макъала заз Рэй Брэдберидин гафаралди акъалтариз кланзава: "Ктабриз цлай ягъунилай залаан тахсиркарвални ава, месела, - абуру клел тавун".

ислен, 21-февраль

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 «Детские новости» 0+
08:20 Д/с «Русский музей детям» 11 с.
08:50 Х/ф «Осторожно, бабушка!» 0+
10:35 «Годакан» 0+
11:05 «Галерея искусств» 0+
11:30 «Умники и умницы Дагестана» 0+
12:05 «Служа Родине» 12+
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 Дагестанское кино. Х/ф «Канатоходец» 0+
14:10 «Дагестан туристический» 0+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 «Мир Вашему дому»
15:15 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
16:30 Время новостей Дагестана

16:55 Д/с «Планета вкусов» 9 с. 12+
17:25 Х/ф «Мораль Пани Дульской» 1 с. 12+
18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Подробности» 12+
20:45 «Экологический вестник» 12+
21:05 «Удивительные горы» 0+
21:25 «Глянец» 0+
22:05 «На виду» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Угол зрения» 16+
23:50 Д/с «Исчезновения» 24 с. 16+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала

ПЕРВЫЙ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Доброе утро".
09.50 "Жить здорово!" (16+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.15 "Время покажет". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Давай поженемся!" (16+).
16.00 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Время покажет". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.40 "На самом деле". (16+).
19.45 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Серебряный волк". (16+).
23.20 "Вечерний Ургант".
00.00 "Познер". (16+).
01.05 "Время покажет".
03.00 Новости.
03.05 "Время покажет".

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Шалбуздаг» (на лезгинском языке)
14:30, 21.05 Вести-Дагестан
17:20 Актуальное интервью.
17:50 Моя малая родина.
18:05 Акцент.
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «Судьба человека с Борисом Корчевниковым». (12+).
12.40 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 Х/ф «Второе дыхание».
17.00 «Вести».
17.15 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+).
18.40 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Когда закончится февраль». (12+).
23.20 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
02.20 Х/ф «Второе дыхание».

НТВ

04.55 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.25 "Чрезвычайное происшествие".
14.00 "Место встречи".
16.00 "Сегодня".
16.45 "За гранью". (16+).
17.50 "ДНК". (16+).
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Золото". (16+).
23.15 "Сегодня".
23.35 Т/с "Пес". (16+).
03.30 Т/с "Схватка". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 Мелодрама "Такая, как все". (16+).
06.40 "По делам несовершеннолетних". (16+).
08.45 "Давай разведемся!" (16+).
09.50 "Тест на отцовство".
12.00 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
13.05 Д/ф "Порча". (16+).
13.35 Д/ф "Знахарка". (16+).
14.10 Д/ф "Верну любимого". (16+).
14.45 Мелодрама "Вторая первая любовь". (16+).
19.00 Мелодрама "Пряный вкус любви". (Украина).
23.15 Т/с "Женский доктор 2", 11 и 12 с. (16+).
01.15 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
02.15 Д/ф "Порча". (16+).
02.40 Д/ф "Знахарка".
03.05 Д/ф "Верну любимого". (16+).
03.30 "Тест на отцовство".
05.10 "По делам несовершеннолетних". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 "Настроение".
08.25 Большое кино. "Офицеры". (12+).
09.00 Т/с "Майор и магия".
10.40 "Петровка, 38". (16+).
10.55 "Городское собрание". (12+).
11.30 "События".
11.50 Т/с "Пуаро Агаты Кристи". (12+).
13.40 "Мой герой". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.05 Т/с "Анна-детектив".
17.00 Д/ф "Савелий Крамаров. Рецепт ранней смерти". (16+).
17.50 "События".
18.10 Детектив "След лисы на камнях". (12+).
22.00 "События".
22.35 "Последний аргумент". (16+).
23.05 "Знак качества". (16+).
00.00 "События. 25-й час".
00.35 "Петровка, 38". (16+).
00.55 "Прощание. Евгений Примаков". (16+).
01.35 Д/ф "Пьяная слава".

ЗВЕЗДА

05.20 Т/с "МУР есть МУР! 3". (16+).
07.00 "Сегодня утром".
09.00 Новости дня. (16+).
09.20 "Специальный репортаж". (16+).
09.40 Х/ф "Берегите мужчин!" (12+).
11.20 "Открытый эфир".
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 "Не факт!" (12+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с "Викинг". (16+).
15.00 Новости дня. (16+).
18.30 "Специальный репортаж". (16+).
18.50 Д/с "Непобедимая и легендарная". "История Советской армии".
19.40 "Скрытые угрозы". "Альманах 92". (16+).
20.25 Д/с "Загадки века с Сергеем Медведевым".
21.15 Новости дня. (16+).
21.25 "Открытый эфир".
23.05 "Между тем". (12+).
23.40 Х/ф "Марш-бросок. Охота на "Охотника".
03.15 Д/с "Из всех орудий".

саласа, 22-февраль

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 «Человек и право»
10:05 Д/с «Планета вкусов»
10:35 «Экологический вестник» 12+
11:00 Х/ф «Мораль Пани Дульской» 1 с. 12+
12:30 Время новостей Дагестана
12:55 «Глянец» 0+
13:45 «На виду» 12+
14:10 «Подробности» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на табасаранском языке «Мил»
15:30 «Угол зрения» 12+
16:05 Проект «Удивительные горы» 0+

16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Д/с «Планета вкусов» 10 с. 12+
17:25 Х/ф «Мораль Пани Дульской» 2 с. 12+
18:45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «PRO футбол» в прямом эфире
21:10 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Колцса» 12+
00:10 «Служа Родине» 12+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала
01:15 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»

ПЕРВЫЙ

05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Доброе утро".
09.50 "Жить здорово!" (16+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.15 "Время покажет". (16+).
15.00 Новости.
15.15 "Давай поженемся!" (16+).
16.00 "Мужское/Женское". (16+).
17.00 "Время покажет". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.40 "На самом деле". (16+).
19.45 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Серебряный волк". (16+).
22.25 Юбилейный концерт В. Бутусова. (12+).
00.25 "Познер". (16+).
01.35 "Наедине со всеми". (16+).
02.20 "Модный приговор".
03.10 "Давай поженемся!"
03.50 "Мужское/Женское".

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Алшан» (на цахурском языке)
14:30, 21.05 Вести-Дагестан
17:20 Д/ф «Героическая биография. Семья Муртазалиевых»
18:25 К Дню Защитника Отечества
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «Судьба человека с Б. Корчевниковым». (12+).
12.40 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 Х/ф «Второе дыхание».
17.00 «Вести».
17.15 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+).
18.40 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Когда закончится февраль». (12+).
23.20 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
02.20 «Идущие в огонь».

НТВ

04.55 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.25 Т/с "Морские дьяволы. Смерч". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.25 "Чрезвычайное происшествие".
14.00 "Место встречи".
16.00 "Сегодня".
16.45 "За гранью". (16+).
17.50 "ДНК". (16+).
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Золото". (16+).
23.15 "Сегодня".
23.35 Т/с "Пес". (16+).
03.25 "Их нравы".
03.40 Т/с "Схватка". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 "По делам несовершеннолетних". (16+).
08.50 "Давай разведемся!" (16+).
09.55 "Тест на отцовство". (16+).
12.05 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
13.10 Д/ф "Порча". (16+).
13.40 Д/ф "Знахарка". (16+).
14.15 Д/ф "Верну любимого". (16+).
14.50 "Больше чем врач".
19.00 Мелодрама "Тени старого шкафа". (16+).
23.15 Т/с "Женский доктор 2", 13 и 14 с. (16+).
01.10 Д/ф "Понять. Простить". (16+).
02.10 Д/ф "Порча". (16+).
02.35 Д/ф "Знахарка". (16+).
03.00 Д/ф "Верну любимого". (16+).
03.25 "Тест на отцовство". (16+).
05.05 "По делам несовершеннолетних". (16+).
05.55 Д/с "Предсказания: 2022". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 "Настроение".
08.25 "Доктор И...". (16+).
09.00 Т/с "Майор и магия".
10.40 Д/ф "Родион Нахапетов. Любовь длиною в жизнь". (12+).
11.30 "События".
11.50 Т/с "Пуаро Агаты Кристи". (12+).
13.40 "Мой герой. Аркадий Укупник". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.05 Т/с "Анна-детектив".
17.00 Д/ф "Инна Ульянова. А кто не пьет?". (16+).
17.50 "События".
18.15 Детектив "Рыцарь нашего времени".
22.00 "События".
22.35 "Хватит слухов!" (16+).
23.05 "90-е. Одесский юмор". (16+).
00.00 Х/ф "Затерянные в лесах". (16+).
01.40 "Петровка, 38". (16+).
01.55 "Прощание. Владимир Мулявин". (16+).
02.35 Д/ф "Любовь первых".

ЗВЕЗДА

05.20 Т/с "Викинг". (16+).
07.00 "Сегодня утром".
09.00 Новости дня. (16+).
09.20 Х/ф "Максим Перепелица". (12+).
11.20 "Открытый эфир".
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 "Не факт!" (12+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с "Викинг 2". (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.30 "Специальный репортаж". (16+).
18.50 Д/с "Непобедимая и легендарная". (16+).
19.40 "Легенды кино". "Одиннадцать молчаливых мужчин". (12+).
20.25 "Улика из прошлого".
21.15 Новости дня. (16+).
21.25 "Открытый эфир".
23.05 "Между тем". (12+).
23.40 Д/ф "Маршал Победы Говоров". (12+).
00.55 Х/ф "Без права на провал". (12+).
02.10 Д/с "Полководцы России. От Древней Руси до XX века".

арбе, 23-февраль

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «Весенний призыв» 12+
10:25 «Маленький концерт»
11:45 Х/ф «Пограничный пес Альпы» 0+
12:55 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
14:10 Д/ф «Позывной «Спартак» 12+
14:55 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
15:35 «Колцса» 12+
16:25 Х/ф «Офицеры» 6+
18:10 «Герои мирного времени. Афганистан» 16+
18:45 Передача на даргинском языке 12+

19:30 Время новостей Дагестана
19:55 Концерт Государственного Академического ансамбля песни и пляски войск Национальной Гвардии РФ
22:05 «Удивительные горы»
22:30 Время новостей Дагестана
22:55 «Память поколений. Магомед Гаджиев» 12+
23:45 Д/с «Исчезновения» 25 с. 16+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Передача на даргинском языке 12+
01:35 Концерт Государственного Академического ансамбля песни и пляски войск Национальной Гвардии РФ
03:20 «К 100-летию ДАССР» 12+
03:50 «Удивительные горы»

ПЕРВЫЙ

05.10 "Россия от края до края". (12+).
06.00 "Доброе утро".
10.00 Новости.
10.10 "Александр Невский". (12+).
12.00 Новости.
12.10 Х/ф "Крепость Бадабер". (16+).
15.55 Концерт Ансамбля имени Александрова в Большом театре. (12+).
17.20 Юбилейный концерт Н. Растрогуева и группы "Любэ". (12+).
19.00 Х/ф "Сирийская сона́та". (16+).
21.00 "Время".
21.20 Х/ф "Офицеры". (6+).
23.05 Концерт "Офицеры". (12+).
01.40 "Наедине со всеми". (16+).
02.25 "Модный приговор".
03.15 "Давай поженемся!" (16+).
03.55 "Мужское/Женское".

РОССИЯ 1

21:05 Местное время. Вести-Дагестан
04.40 Х/ф "Любовь не по правилам". (12+).
06.20 Х/ф "Выйти замуж за генерала". (16+).
10.10 "Сто к одному". (16+).
11.00 "Вести".
11.20 "Юмор! Юмор! Юмор!" (16+).
12.25 Х/ф "Моршруты любви". (12+).
16.10 Комедия "Иван Васильевич меняет профессию".
18.00 Большой праздничный концерт, посвященный Дню защитника Отечества. Прямая трансляция.
20.00 "Вести".
21.05 "Вести". Местное время.
21.20 Х/ф "Огонь". (6+).
23.50 Х/ф "Экипаж". (6+).
02.35 Х/ф "Охота на пиратство". (16+).

НТВ

04.55 Х/ф "Лейтенант Суворов". (12+).
06.35 Х/ф "Начальник разведки". (12+).
07.35 Х/ф "Отставник". (16+).
08.00 "Сегодня".
08.20 Х/ф "Отставник". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.20 Х/ф "Отставник 2". (16+).
12.20 Х/ф "Отставник 3". (16+).
14.30 Х/ф "Отставник. Один за всех". (16+).
16.00 "Сегодня".
16.20 Х/ф "Отставник. Один за всех". (16+).
17.00 Х/ф "Отставник. Спаси врага". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.40 Х/ф "Дина и доberman". (12+).
01.20 Х/ф "Экипаж". Позывной "Бродяга". (16+).
03.05 Т/с "Схватка". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 Д/с "Предсказания: 2022". (16+).
06.50 Мелодрама "Дело было в Пенькове". (16+).
08.50 Мелодрама "Любимая". (16+).
10.45 Мелодрама "Год собаки". (Украина). (16+).
14.45 Мелодрама "Пряный вкус любви". (16+).
19.00 Мелодрама "Сокровище". (16+).
23.15 Мелодрама "Помощница". (Россия - Украина). (16+).
01.35 Мелодрама "Бассейн". (Франция - Италия). (16+).
03.45 Мелодрама "Дело было в Пенькове". (16+).
05.20 Мелодрама "Любимая". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

07.05 Х/ф "Приступить к ликвидации". (12+).
09.50 Д/ф "Рыцари советского кино". (12+).
10.40 Д/ф "Хроники российского юмора. Революция". (12+).
11.30 "События".
11.50 Д/ф "Армейский юмор. Почти всерьез". (16+).
12.35 Х/ф "Солдат Иван Бровкин". (16+).
14.20 Х/ф "Иван Бровкин на целине". (12+).
16.10 "Мужская тема".
17.15 Д/ф "Русский шансон. Фартовые песни".
18.00 Детектив "Комната сторичных ключей".
21.45 "Песни нашего двора". (12+).
22.50 Д/ф "Назад в СССР. Служу советскому союзу!" (12+).
23.40 "События".
23.55 Боевик "Крутой".
01.30 Детектив "Месть на десерт". (12+).

ЗВЕЗДА

08.00 Новости дня. (16+).
08.15 "Легенды армии с Александром Маршалом".
13.00 Новости дня. (16+).
13.15 "Легенды армии с Александром Маршалом. Марк Евтюхин и Олег Ермаков". (12+).
15.05 Т/с "Батя". (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.20 Т/с "Батя". (16+).
23.10 Х/ф "Личный номер". (16+).
01.15 Х/ф "Максим Перепелица". (12+).
02.45 Д/с "Полководцы России. От Древней Руси до XX века". Рокоссовский. (12+).
03.25 Д/с "Освобождение". "Штурм Берлина". (16+).
03.50 Т/с "Викинг 2". (16+).

хеми, 24-февраль

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на даргинском языке 12+
08:00 «Королева спорта» 0+
08

жуьмя, 25-февраль

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на аварском языке 12+

ПЕРВЫЙ
05.00 "Доброе утро".
09.00 Новости.
09.25 "Доброе утро".

РОССИЯ 1
09:00 Канал национального вещания «Лалаан» (на рутулском языке)

НТВ
04.55 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).

киш, 26-февраль

РГВК
07:00,08.30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на кумыкском языке 12+

ПЕРВЫЙ
06.00 "Доброе утро". Суббота. (6+).
09.00 "Умницы и умники".

РОССИЯ 1
05.00 "Утро России". Суббота.
08.00 "Вести". Местное время.

НТВ
04.45 "ЧП. Расследование".
05.10 Х/ф "Доктор Лиза".
07.20 "Смотр".

гьяд, 27-февраль

РГВК
07:00,08.30,19.30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

ПЕРВЫЙ
06.00 Новости.
06.10 Х/ф "Время собирать камни". (12+).

РОССИЯ 1
05.20 Х/ф "Жизнь после жизни". (12+).
07.15 "Устами младенца".

НТВ
04.55 Комедия "Наших быт". (16+).
06.35 "Центральное телевидение". (16+).

КУЛЬТУРА 21-27-ФЕВРАЛДАЛДИ

ИСЛЕН
06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.
06.35 "Пешком..." Москва дачная.

АРБЕ
06.30 М/ф "Приключения волшебного глобуса, или Прodelки вьеды".

ХЕМИС
06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.
06.35 "Пешком..." Москва Петровская.

ЖУЬМЯ
06.35 "Пешком..." Москва помещицья.
07.05 "Правила жизни".

РАДИО

Ислен
11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Радиоспектакль
Саласа
11.10. Вести «Дагестан»
11.30. «Актуально».

Программа гьазурайди - Н.ВЕЛИБЕГОВА

Дин

Чехи гунагъар

Ямин МЕГЪАМЕДОВ,
диндин рекъый алим

(Эвел - 2021-йисан 45-52, 2022-йисан 1-6-нумрайра)

Фалчийрин чѳуру крар винел акъудун ва абур беябурун (абуруз имтигъан авун)

Куьне абур ихътин имтигъандалди ахтармиша. Куь жибинда авай ракъун кепекрикай са пай гѳиле яхъ ва фалчидивай куь гѳута шумуд кепек аватла, лугъун тлалаба. (Я тахъайтла, семечкаяр авай пачкадай, ам ахъайна, са пай чилел гадара ва фалчидивай пачкада шумуд семечка (твар) аматла хабар яхъ. Мад са къайда: спичкадин къватидай са къадар къалар акъуд ва фалчиди къватида шумуд къал аматла лугъурай). Фалчи лал жеда, адавай дуьз жаваб гуз жедач, вучиз лагъайтла, фалчидиз квекай анжах квез чизвай гафарчлалар, хабарар, малуматар чизва. Куьне куь жибинда авай ракъун кепекрикай са пай гѳута къурла, ана шумуд кепек аватла, квезни чизвач. ГъакӀ хъайила, жинеррикай тир куь къветхвердизни и кар чизвач ва адавай жинерриз гъакъикъи малумат (куьн маса гана, хаинвализ) гуз жезвач. Нетижада жинерривайни фалчидал гъакъикъатдив къзавай хабарар агакъариз жезвач. Гъа икӀ, фалчи беябур ва ам тапархъан, зулумкар тирди ашкара жезва. Гѳила куьне фикир це: адаз (фалчидиз) куь гѳилевай шейэрин гъакъиндай затни течиз хъайила, адаз (зайиф ва авам инсандиз) куь уьмуьрдикай гъакъван гзаф делилар гъикӀ чир хъурай?!

Гъавилай фалчидин патав фидай ихтияр авач, адан члалахъ хъана кландач, ам гунагъ кар я! Фалчийри и жуьреда къазанмишзавай кепекарни абуроз гъарам я. Абуруз Аллагъдиз туба авун лазим я!

Къвед лагъай жуьре имтигъан: суьгъурчиди ва я фалчиди чпин гунагъ кар ийизвай члавуз анал датлана "аятуль-курсий" клелайтла, абурвай а кар къилиз акъудиз жедач (абуруз куьмекзавай жинер катда).

Агълу-Суннадин рехъ (мазгъаб) суьгъур гъакъикъи кар тирди тестикъарун я

Алимри лугъузва: суьгъур авай кар я ва ам гъакъикъатда къилиз акъатзава. Эгер ам авачир кар тиртла, шариятда адан гъакъиндай къадагъаяр тайинардачир, ам авунин гъакъиндай гъелгъар жедачир, адал машгул жезвай ксариз дуьньядин ва Эхиратдин жазаяр жедачир ва Аллагъдивай адакай хуьнин куьмек тлалабдичир. Аллагъ-Таалади лугъузва (2-сура, 101, 102, 103-аятар, мана): "Ва абурун патав Аллагъдин патай расул (Мугъаммад пайгъамбар Къуръан гъаз) атайла, чпив гъайди (Таврат) тестикъарзавай, чпиз Ктаб атанвайбурукай (ягъудрикай) (са) клаллалди (са паюни) Аллагъдин Ктаб чпин далуйрин къулухъ гадарна, (а Ктаб гъахъ тирди) чпиз чин тийизвай хъиз. ()

Абур (Аллагъдин Ктаб къулухъ ве-гъей ягъудар) шейтанри (шейтанар жинеррикай тирбуруни ава, инсанрикай тирбуруни. Месела: фендигар хахамар, фалчийр) Сулейманан пачагъулгъдин девирдикай (ва себебдикай) клелзавай таб гафариз (шейтанри туькьурриз, суьгъурчийриз ахъайзавай гъакъикъатдиве къан тийизвай гафариз. Сулейман пайгъамбар кьейидалай къулухъ шейтанри адакай тапарар туькьурна: гуя адаз а зурба пачагъулгъ ада лугъузвай суьгъурдин келимайриз килигна хъайиди тир ва чпиз (шейтанриз) а суьгъурдин бязи келимаяр чир хъанва. Ни абур чирайтла ва кьиле тухвайтла, гуя гъадазни ахътин зурба пачагъулгъ жеда...) табий хъана. Сулеймана кафирвалнач (ада суьгъур чирнач ва и кардал машгъулни хъанач, вучиз лагъайтла, ам куфр я), амма шейтанри кафирвал авунва - абур инсанриз суьгъ-

ур чирзава. (Гъакъни ягъудар) кьве малаикдиз - "Гъарутазни" "Маруказ" Бабилда (Бабил - Иракда са чкадин твар) авуднавай шейниниз (суьгъурдиз - Аллагъдин патай имтигъан яз авуднавай) табий хъанва. Абуруз, та икӀ лугъудалди (къведани): "Гъакъикъатда чун анжах фитне я - кафирвал иймири вуна (суьгъур чириз)!", гъич садазни суьгъур чирзавачир. (Инсанри) а къведавай са кас ва адан уьмуьрдин юлдаш (гъуьлни паб) чара ийидай кар (суьгъур) чирзавай. Абурувай (суьгъурчийри) садазни зарар гуз жедайди туш, Аллагъдин ихтияр авачиз. Абуруз (суьгъурчийри) чпиз зарар гузвай ва менфят тагузвай кар чирзава. Гъакъикъатда, абуроз ни ам (гъахъ, иман гана) "къачунатла" (яни, ни суьгъур хъанатла) ва адаз Эхиратда (хийирдин) пай авачирди чизвай. (Гъакъикъатда), вичихъ чпи чеб маса ганвай а шей (суьгъур, куфр) лап писди я. Эгер абуроз и кар чиз хъанайтла.

Ва эгер абур (ягъудри) иман гъанайтла ва (Аллагъдихъай) кичлелвал авунайтла, (абуруз ягъиндиз чир жедай) Аллагъдин патай тир суваб генани хийирлу тирди (абуроз чпиз хъагъай кардилал), эгер абуроз чиз хъанайтла (гъакъикъи чирвилелди абуроз иман гъидай)!"

Аллагъ-Таалади лугъузва (113-сура, 4-аят, мана): "Ва писвилерикай "суьгъурчи папарин" (суьгъур авун патал язавай) твалариз уф гузвай".

И ва маса делилри суьгъур гъакъикъи, авай кар тирди (адаз таъсир авайди) субутзава: суьгъурдин бязи жуьреяр себеб яз, инсан начагъ жезва, бязи жуьрейрик инсан рекъизва, бязи жуьреди буьркъуь ийизва, гъуьлни паб чара ийизва - и аятда къалурнавайвал. Амма ада (суьгъурди) таъсирун анжах Аллагъдин патай къисметкъадардалди я. Аллагъдин изин авачиз адавай гъич са таъсирни жедач.

Дугъриданни, (имам Бухаридин ва Муслиман) сагъигъ гъадисда субут хъанва: Пайгъамбардиз (куьй Аллагъдин патай саламар ва салават хъурай вичиз) суьгъур авунай, адакди адан гъал дегъиш хъанай. Гъатта адаз вичи тавунвай са кар авунвайди хъиз жезвай фикир (хиял) къвезвай.

Имам Нававийди чехи алим аль-Мазирийдилал хабар гузва: Дугъриданни, Агълу-Сунна жематдин ва чи уьмметдин "жумгъур" (члехи пай) алимрин рехъ (мазгъаб) суьгъур авайди субутун ва амай шейэриз гъакъикъивал авайвал, гъадазни гъакъикъивал авайди тестикъарун я - акси яз ам инкарзавай, адаз гъакъикъивал авач лугъузвай, чпи адакай жезвай таъсирар гъакъикъивал авачир чѳуру хиялрихъ галаз алакълалу ийизвай ксариз.

Дугъриданни, Аллагъ-Таала Вичин Ктабда адакай (суьгъурдикай) раханва ва ам чириз жедай кар тирди, ишарадалди ам куфрдин кар тирди (ам авурди кафир жезвайди) ва адалди гъуьлни паб чара ийизвайди лагъанва. И крар вири вичиз гъакъикъивал авачир шейнинин куьмекдалди жедайди туш (хъун мумкин туш)!

Имам аль-Къуртубийди лагъанва: "Чи фикир я: дугъриданни, суьгъур (хиял тушиз) гъахъ кар я ва адаз гъакъикъивал ава. Аллагъди Вичин патай Вичиз клани шей (кар) халкъзава. Чи фикир муьтазилитриз аксиба я".

Эгер суьгъур, винидихъ къалурнавайвал, кафир жедай жуьредикай ятла, ахътин кар къилиз акъудзавайдаз Шариятдин къанунралди кьеви жазаяр тайинарнава. Шариятда суьгъур ийизвайбуруз, адакай (суьгъурдикай) жематдиз еке зарар авайвилляй ва ам члехи гунагърикай тирвилляй, гъяд ягъун (Шариятдин жаза) тайинарнава. Къейд ийин хъи, жаза гун халифадин (эмирдин, имамдин), къазидин везифа я ва ам Шариятдин дувандин къарардин бинедаллаз къилиз акъудзава.

(КъатI ама)

Диндин месэлайриз талуьк суалар пайда хъайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз кхъихъ.

Спорт

Исаеван къизил

ТХЭКВОНДО

К.ФЕРЗАЛИЕВ

Вичин ери-бине Ахцегъ райондин Ухулприн хуьрай тир машгъур пагъливан, тхэквондодай олимпиададин чемпион (2016-йис, Рио-де-Жанейро) Радик ИСАЕВ и йикъара Анталаяда кьиле фейи Turkish Open турнирда гъалиб хъана.

Къейд ийин, алай вахтунда чи ватангълиди акъажунра тхэквондодай Азербайжандин хъагъай командадик кваз иштиракзава. Нубатдин къизил Радика 87 килограммдал къван заланвал авайбурун арада Туьркиядай тир Экрем Алидин, Кьиблепатан Кореядай тир Ён Канган, Узбекистан-

дай тир Шокрук Ражабан ва Россиядай тир Михаил Подузован винел гъалибвал къачуналди къазанмишна.

Твар къунвай турнирда 49 уьлкведай 1250 тхэквондистди иштиракна.

Пуд лагъай сеферда

"Лезги газетда" диндин пак кхъинар жезва. Гъавилай ам чиркин чкайрал гадарун къадагъа я.

ВОЛЕЙБОЛ

И йикъара Къурагъ райондин Кирийрин хуьре, Россиядин Игит Зейнуудин Батманов рикел хъуниз талуькярна, ветеранрин арада волейболдай районрин уртак акъажунар 3-сеферда кьиле фена. Идакай чаз муниципалитетдин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Адетдиз элкъвенвайвал, волейбол къугъунай алакълар къалурун патал гъар йисуз Кьиблепатан Дагъустандин лап хъсан командайри иштиракзава. Къугъунин нетижада кватлай очкойриз килигна,

гъалибчи ва хъсан чкаяр къур командаяр тайинарна. ИкӀ, 1-чка - Къурагъ райондин, 2-чка - Дербент шегъердин ва 3-чка Мегъарамдхуьруьн райондин командайри къуна. Белиж поселоқдин волейболистар 4-чкадал хъана. Вири командайриз талуьк тир кубокар, медалар, грамотаяр, спортдин ва пулунин пишкешар гана.

Турнирда лап хъсандиз къугъвайбур яз Далгат Эфендиев (Дербент), Аслан Исмаилов (Мегъарамдхуьр), Руслан Бабаев (Къурагъ) къейдна. Кирийрин мектеб-интернатдин директор Н. Тагироваз турнир тешкилуник ва кьиле тухуник пай кутунай чухсагуьл малумарна.

Къуватлубур хкъяда

Ахцегъ райондин Гъуьгъвезрин хуьре алай йисан майдиз армрестлингдай Дагъустандин жегъилрин Кубок-2022 кьиле фида. Гъуьгъвезрин юкъван мектебдин директордин заместитель Исамедин Шагъмирова чаз хабар гайивал, тешкилзавай акъажунриз ахцегъви Нариман Гъазалиева къаюмвал ийида.

Гъилерин къуватар алцумунин акъажунра гъалиб хъайи командадиз махсус Кубок, заланвилени 5 дережада гъалиб хъайибурузни хъсан чкаяр къурбуруз виридаз пулунин пишкешар гуда.

"Нариман Гъазалиев Кьиблепатан Дагъустанда жегъилрин спорт еримлу авунин рекъе алакълдай вири жуьредин куьмекар гуз гъазур я. Инанмиш я, армрестлингдай майдиз кьиле фидай турнир Дагъустанда спортдин лап хъсан мярекатдиз элкъведа. Чна Махачкъаладай, Каспийскдай ва маса шегъеррайни районрай жаван спортсменар атун вилив хуьзва. Гъар райондай, шегъердай заланвилени гъар са дережада са касди иштиракун шартI я", - ихтилатна И. Шагъмирова "ЛГ" - дин корреспондентдиз.

Жаванрин агалкъунар

БОКС

11-13-февралдиз Цийикъаякент хуьре 2008-2009-йисара дидедиз хъайи жегъилрин арада боксдай республикадин турнир кьиле фена. Дагъустандин 21 райондай 104 спортсменди иштиракдай турнирда СтIал Сулейманан райондин патай муаллим-тренер Альберт МЕЖИДОВАН гъилик боксдай вердишвилер къачузвай 3 боксерди иштиракна. Абурукай тир Имам СЕЙФУЛАЕВА (48 килограммдин заланвал авайбурун арада) ва Агъмедагъа ШАМСУДИНОВА (57 кг заланвал авайбурун арада) 1-чкаяр къуна.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КБИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГЪИМОВ
(+7 8722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КБИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ
66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН ВА ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙШИДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА
66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА
НУМРАДИН РЕДАКТОР
Н. ИБРАГЪИМОВ

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакьадин, информационный техноло-
гийрин ва массовый коммуникацийрин хиле
гуьзчивал авунин рекъай Федеральний къул-
лугъдин Дагъустан Республикада авай Управ-
лениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистра-
ция авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди туькьур хъйизва.
Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур эл-
къвена вахузвач. Редакциядинни макъалай-
рин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.
Газетда чап авун патал теклифнавай матери-
алра гъанвай делирдин дуьзвилин ва керчек-
вилин патяхъай жавабдарвал авторрин чпин
хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200
Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 15.40

Газет "Издательство" "Лотос"
ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан куьче, 6.

Тираж 6711

Г - И лишандик квай материалар
гъакъидихъ чапзавайбуру я.
12+ - Икъван яшар хъанвайбуру къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Девирдин итимар

Фазила АБАСОВА

Аранда яшамиз жезвай Вейсела вич хайи югъ къейдзавай межлисдиз дагълух са хуьре яшамиз жезвай таниш Кефчибегазни теклифда къван. Теклифнавайбурун арада шегьердай "Запорожец" машинда аваз хтанвай Вейсела иранстха Зейдуни адан уьмуьрдин юлдаши авай.

Стоприкай рахайтла, абур акл ачухнавай хьи, алачир къуьрен карчни авачир жеди: тланурда чранвай биргендар, шихкабар, луйлеяр, цикленар, гъар жуьредин афарар... Гьелбетда, - ичкини.

Межлис вичин тавуна аваз киле физвай. Музыка, къуьлер, манияр, тостар...

Вири тедбиррихъ эхир жедайвал, Вейсела хайи югъ къейдзавай межлисни эхирдал атана: мугъманар, мад сеферда Вейсела и югъ мубарак хъуьуна, чпин къвалериз хъфин патал куьнедал экъечна. Рекъин машинда аваз атанвай Кефчибегаз "Запорожец" автомобиль авай Зейдуни вичихъ галаз са гьинал къван ятлани хтун теклифна.

Туьнни къилеллаз хъана, ичкидини фурсухъанвал вини кларариз акъуднавай Кефчибега лугъузва:

- Я Аллагъ рази хъайи Зейду, итим "Запорожецда" ацукъдани мегер? Зун итим я гъа! Итим итим ятла, ам "Мерседесда", "Приорада" аваз фин герек я.

- Я Аллагъ рази хъайи Кефчибе. Вун ваз гуьзгуьдай къачелай къилелди килигнавайди яни? Ви туфлийра авай багъар сад са жуьредин, муькуьди маса жуь-

рединди я. Имни гъич, ви са туфлидин дабанни хкатнава. Ваз ярашугъ улакъ, дуст кас, лам я, лам...

* * *

Лезги са хуьрйи тир кьве жегилди, Заурали Умара, муькьвакьилияр лагъайтлани жеда, Горький шегьерда са институтда келзавай. Патанбур хъуниз килигна, абуроз къведазни общежитидани гъа са къвале чкаяр ганвай, келлини абуроз хъсандиз ийизвай. Амма са келлунал кар туькьузвач къван. Келунихъ галаз сад хъиз, яшайшидин игътияжарни таммарун лазим я. Жуван ва жуван авай къваллин миьхивал хуьн, туьн гъазурун ва ик мад. Алай девирда эцигзавай общежитийра гъар са къвалихъ кухняни гъамам гала. Амма вилкан общежитийра гъар са мертебадихъ са кухня галай, гъамамдикай рахайтла, вири общежитийра ам тек сад жедай. Вични - сад лагъай мертебада.

Гъяддин югъ. Квал миьхун ва чпин пек-лек чуьхун патал вини мертебада яшамиз жезвай Зауразни Умараз лиген герек жеда къван. Чпиз къилдин лиген авачирвилй абур къведни суракъдиз экъечда. Санайни гъат тавур Умар элкьвена къвализ хтана. Са арадилай адан гуьгуьнал алаз ичли гъил гъаз Заурали акъат хъуьуна.

- Умар, аз лиген жагъанва, - башламышна ада, - сад лагъай мертебадин флан са гъи къвале ятлани авазва. Алад, фена гъаз хъша.

- Вун вучиз гъачиз хтана?
- Яъ, ваз зун лиген гъаз и мертебайрай хкаж хъана къанзавани? А виле - цлам. Зун итим я гъа!..
- Агъ-а-ан, гъакъ яни? Акъ ятла, за гъайила, жува жуван пекар чуьхуьх...

Алимдин гъуьрметдай

Чи мухбир

13-февралдиз Стал Сулейманан райондин Цийихуьруьн юкьван мектебда жегил алим-физик, физикадинни математикадин илимрин доктор Заур Алисултанован тварунихъ галай сад лагъай олимпиада къиле фена. Мярекат мергъяматлувилин "Иман" фондуни куьмеқдалди муниципалитетдин администрацияди тешкилна.

Олимпиадада Стал Сулейманан, Ахцегъ, Мегъарамдхуьруьн, Къурагъ, Хив районрай тир 10-11-классра келзавай 42 аялдин чирвилер ахтармишна. Абурун къвалахриз къимет Заур Алисултанова ва физикадинни математикадин илимрин кандидатар тир Адлер Гъамзатовани Гъажимирзе Рагъимханова гана. Нетижада 11-классда келзавай аялрин арада 1-чка - Эльвира Къафаровади (Цийихуьр), 2-

чка - Зилефат Мегъамедовади (Вини Стал), 3-чка Алина Асретовади (Цийихуьр) къуна.

10-классда келзавайбурун арада къвенкъвечи чкаяр къуна: Шамил Тагъирова (1-чка, Цийихуьр), Гуьрипери Гъажиевади (2-чка, Агъа Сталрин Къазмаяр) ва Рамазан Тагъирбегова (3-чка, Къирийрин хуьр).

"Иман" фондуни 11-классда келзавай аялрин арада гъалиб хъайибуруз 25, 20, 15 агъзур манатдин, 10-классда келзавай аялрин арада къвенкъвечи чкаяр къурбуруз 20, 15, 10 агъзур манатдин къадарда аваз пулунин пишкешар гана. Гъа и къадарда аваз пулунин пишкешар гъалиб-чийрин муаллимризни гана. Олимпиададин вири иштиракчийрин рикел аламуькьдай савкъатарни багъишна.

Мярекатда Стал Сулейманан райондин къил Нариман Абдулмуталибова ва "Иман" фондуни векил Мурад Ханбалаева иштиракна.

Суалар ва жавабар

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ

Рынок

- Буба, "рынок" вуч лагъай гаф я?
- Рынок, чан бубадин, гаф инсанар санал къватл жез, шейэр маса гуз къачудай чкадиз лугъуда. Алай вахтунда маса гузвай метгъдал са къиметни алач, рынок чпи чпиз клани къиметрай гуз къачудай, сада-сад алкурардай чкадиз элкьвенва.

Рэкетар

- Я буба, рэкетар вуьжар я?
- Агъ, чан бубадин, вунани тагудай суал авач. Абур алай девирдин чехи угърияр я. Виликдай угърийри къвалерай, муькьцерай, демекрай багъа затлар, мал-къара, къушар чуьнуьхдай. Чи ийкьарин рэкетарин темягъар масабур я. Абурун банкар, чехи туьквенар, девлетлуйрин къвалер тарашзава.
- Бес абур къаз, терг ийиз жезвачни?
- Эхъ, абур ракъарани гъатзава. Амма и алаш-булаш хъанвай девирда рэкетар гъаф ава.

Сканворд

Туькьурайди - К. КЪАЛАЖУХВИ

2		Къав келвдай материал		
Шаир Азиз	1	Къул	Лезет	2
		Къалхан	Каспий	3
		Гатарстандин шегьер	Недай векъ	4
	Лезги фонд	Алакьун, къегъалвал	Парча хралай станокдин тар	Балкъанар хуьзвайди
3	Чарчин къаргъу	Къеле	Гъам, хажалат	
	Суьтвал, ахварин гъал	Жув къалурда	1	4
	Малар хуьзвайди	Игит... Алиев	Азар	Такланвал

"ЛГ"-дин 6-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:

1. Аксивал. 2. Къаравул. 3. Пурутгум. 4. Гъулгъула. 5. Алгебра. 6. Армянск. 7. Асланов. 8. Посылка.

"Мавел" чапханада Къ.Х. АКИМОВАН цийи ктаб - "Лезги литературадин энциклопедия" акъатда. Ам 400 чиникай ибарат жеда. Ктабдик кутун патал цийи малуматар (са чар текст ва шикил) къабулзава. Энциклопедия подпискани ийиз жеда: са ктабдин къимет - 500 манат. Маса гуда - 1000 манатдай. Тел.: 8-928-873-4002. М.Магъмудов.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Къурушрин хуьре яшамиз жезвай муаллим, шаир Шагъназар Хидироваз играми стха ХИДИР ва адан уьмуьрдин юлдаш ТАМАРА рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз башсагълуьгвал гузва.

Дербент райондин Лукларин хуьруьн клубдин коллективди хуьруьн администрациядин къил Арсен Шихалиеваз играми буба НАВРУЗАЛИ рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз башсагълуьгвал гузва.